

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

ERGENLERİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMININ
BAĞLANMA STİLLERİ VE BAZI
SOSYO-DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SEDA KAÇAR

15 11 04 143

Danışman:

Doç. Dr. Seval ERDEN

İstanbul, Eylül 2017

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

ERGENLERİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMININ
BAĞLANMA STİLLERİ VE BAZI
SOSYO-DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SEDA KAÇAR

15 11 04 143

Danışman:

Doç. Dr. Seval ERDEN

İstanbul, Eylül 2017

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

26.09.2017 tarihinde tezinin savunmasını yapan Seda KAÇAR'a ait "Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımının Bağlanma Stilleri ve Bazı Sosyo-Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji (Gelişim Psikolojisi) Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/Oy Çokluğuyla** Kabul Edilmiştir.

.....
Yrd. Doç. Dr. Handan DOĞAN
(Başkan)

.....
Doç. Dr. Seval ERDEN
(Üye) danışman

.....
Yrd. Doç. Dr. Müge AKBAĞ
(Üye)

YEMİN METNİ

08/09/2017

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımının Bağlanma Stilleri ve Bazı Sosyo-değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmanın, proje safhasından sonuçlanmasına kadar olan bütün süreçlerinde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın tarafımca yazıldığını ve yararlandığım bütün eserlerin “Kaynakça”da gösterilenlerden oluştuğunu, “Kaynakça”da yer alan bu eserlerden metin içinde atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

15 11 04 143
Seda KAÇAR

ERGENLERİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMININ BAĞLANMA STİLLERİ VE BAZI SOSYO-DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin problemlı internet kullanımlarının bağlanma stilleri ve bazı sosyo-değişkenler açısından incelenmesidir. Çalışma örneklemini, İstanbul ilindeki 4 öğretim kurumunda eğitimlerine devam eden 9,10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri arasından basit tesadüfi yöntem ile seçilen 264'ü kız, 312'si erkek öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada, öğrencilerin problemlı internet kullanımlarını belirlemek için Ceyhan, Ceyhan ve Gürçan (2007) tarafından geliştirilen 'Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği', bağlanma stillerini ortaya koymak için Türkçe uyarlaması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmış 'İlişki Ölçekleri Anketi' ve öğrencilerin kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgiler Formu' kullanılmıştır. Verilerin analizinde pearson çarpım moment korelasyon analizi, bağımsız t testi, tek yönlü varyans analizi, ve non-parametrik kruskal wallis kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, problemlı internet kullanımı ile güvensiz bağlanma stilleri olan korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri arasında istatistiksel anlamda pozitif yönde bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca, korkulu bağlanma stili ile problemlı internet kullanımı ölçeğinin alt boyutları olan aşırı kullanım, sosyal fayda/rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte, kayıtsız bağlanma stili ile problemlı internet kullanımının alt boyutlarından aşırı kullanım ve sosyal fayda/rahatlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Saplantılı bağlanma stili ile problemlı internet kullanımı ve alt boyutlardan sosyal fayda/rahatlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda bağlanma stillerinden korkulu bağlanma stiline problemlı internet kullanımı üzerinde anlamlı şekilde yordadığı sonucu elde edilmiştir. Bununla birlikte, bağlanma stillerinden kayıtsız bağlanma stiline problemlı internet kullanımının aşırı kullanım alt boyutu ve de bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma stiline sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutunu yordadığı saptanmıştır. Araştırma bulguları, problemlı internet kullanımının sosyal fayda/rahatlık alt boyutunda erkeklerin anlamlı düzeyde kızlardan farklılaştığını göstermektedir. Ayrıca, problemlı internet kullanımının okul türü, sınıf düzeyi, algılanan baba tutumu değişkenlerine göre farklılaştığı da saptanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, okul psikolojik danışmanlarına, ebeveynlere, araştırmacılara, yönetici ve sivil toplum örgütlerine yönelik şekilde gruplandırılarak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: problemlı internet kullanımı, bağlanma stilleri, ergenler

THE EXAMINATION OF PROBLEMATIC INTERNET USEGE ON ADOLESCENTS IN TERMS OF ATTACHMENT STYLES AND SOCIA-VARIABLES

ABSTRACT

This study aims to examine problematic internet usage on adolescents in terms of attachment styles and some socio-variables. The test group includes 264 female and 312 male students, chosen by concurrent test group method, from 9th, 10th, 11th and 12th grades of four high schools in İstanbul.

In this study, to assess student's problematic use, "Problematic Internet Use Scale" developed by Ceyhan, Ceyhan and Gürcan (2007), to measure attachment stales, "Relationship Scales Questionnaire" adapted by Sumer and Güngör (1999) and to assess personal information of students, "Personal Info Form" developed by the researcher are used.

For the analysis of data, pearson product moment correlation analysis, independent t test, oneway variance analysis, and non-parametric kruskal wallis were used.

The study resulted with a statistically positive relation between problematic internet usage and insecure attachment styles such as fearful, dismissing and preoccupied attachment styles. Moreover, a positive relation was found between the fearful attachment style and sub-dimensions of problematic internet usage such as excess usage, social benefit/comfort and negative effects of internet. In addition to this, a positive relation was found between dismissing attachment style and sub-dimensions of problematic internet usage such as excess usage and social benefit/comfort. A positive relation was found between preoccupied attachment style and sub-dimensions of problematic internet usage such as social benefit/comfort. Performed regression analysis concluded that the fearful attachment style meaningfully predicts problematic internet usage. In addition, it was verified that dismissing attachment style predicts the excess usage sub-dimension of problematic internet usage and the social benefit/comfort sub-dimension of preoccupied attachment style. The study demonstrates males meaningfully diverge from females in terms of the social benefit/comfort sub-dimension of the problematic internet usage. Furthermore, it was determined that problematic internet usage differentiates with variables such as school type, class grade, perceived father attitude.

In accordance with the findings from the study, suggestions were made in separated groups towards psychological counselors, parents, researchers, managing directors and civil society organization.

Key words: problematic internet use, attachment styles, adolescents

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca her türlü bilgi ve tecrübesini paylaşarak tezimi en iyi şekilde yöneten ve sadece akademik alanda değil çalışma hayatımda da beni her zaman destekleyen saygıdeğer tez danışmanım Doç. Dr. Seval ERDEN'e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca faydalandığım başta saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Nermin ÇELEN, Yrd. Doç. Dr. Neslihan ZABCI, Prof. Dr. Niyazi KARASAR ve diğer hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmam boyunca her zaman yanımda olarak dostluklarını ve yardımlarını asla esirgemeyen Dr. Durmuş ÜMMET, Özgün ERGÜN'e ve diğer arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Beni akademik hayata teşvik eden, maddi ve manevi alanda her türlü desteğini esirgemeyen çok sevdiğim Annem Necla KAÇAR, Babam Mustafa KAÇAR ve Ablam Meltem KAÇAR KARACAN'a ve varlığıyla bana güç veren yeğenim Ata Alp KARACAN' a teşekkürlerimi sunarım.

EKİM / 2017

Seda KAÇAR

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ	ix
TABLO LİSTESİ	xi
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problemlı İnternet Kullanımı	5
1.1.2. Problemlı İnternet Kullanımını Açıklayan Modeller	7
1.1.2.1. Goldberg’ın İnternet Bağımlılığı Teorisi	7
1.1.2.2. Young’ın İnternet Bağımlılığı Modeli	8
1.1.2.3. Davis’in Patolojik İnternet Kullanımı Modeli	9
1.1.2.4. Caplan’ın Modeli	9
1.1.2.5. Griffiths’in İnternet Bağımlılığı Modeli	10
1.2. Ergenlik Dönemi ve Problemlı İnternet Kullanımı	10
1.3. Bağlanma	18
1.3.1. Bağlanma Kuramı	18
1.3.2. Bağlanma Stilleri.....	22
1.4. Bağlanma Stilleri ile Problemlı İnternet Kullanımı	24
1.5. Araştırmanın Amacı	26
1.6. Tanımlar	28
1.7. Araştırmanın Önemi	30
1.8. Sayılıtı	30
1.9. Sınırlılıklar	30
2. BÖLÜM	32
YÖNTEM	32
2.1. Evren ve Örnekleme	32
2.2. Veri Toplama Araçları.....	33

2.3. İşlem.....	35
3. BÖLÜM.....	36
BULGULAR	36
3.1. Demografik Değişkenlerin Betimlenmesi	36
3.2. Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımları ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	38
3.3. Bağlanma Stillерinin Problemlı İnternet Kullanımı ve Alt Boyutlarını Yordayıcılığının İncelenmesine Dair Bulgular	39
3.4. Problemlı İnternet Kullanımı ile Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular	41
3.4.1. Lise Öğrencilerinde Cinsiyete Göre Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular	41
3.4.2. Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular	42
3.4.3. Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular	43
3.4.4. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular	47
3.5. Algılanan Anne Tutumuna Göre Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular	48
3.6. Algılanan Baba Tutumuna Göre Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular	49
4. BÖLÜM.....	52
TARTIŞMA.....	52
4.1. Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımları ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye ve Araştırma Değişkenlerinin Yordayıcılığının İncelenmesine Dair Bulguların Değerlendirilmesi	52
4.2. Problemlı İnternet Kullanımı ile Bazı Sosyo-Değişkenlere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	55
5. BÖLÜM.....	61
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
5.1. Okul Psikolojik Danışmanlarına Yönelik Öneriler	62
5.2. Ebeveynlere Yönelik Öneriler	63
5.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	63
5.4. Yönetici ve Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Öneriler	64
KAYNAKLAR.....	65
EKLER.....	80
ÖZGEÇMİŞ.....	87

SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ

%	: Yüzde
f	: Frekans
p	: Anlamlılık değeri
sd	: Serbestlik derecesi
Ss	: Standart sapma
$\bar{\chi}$	: Aritmetik ortalama
χ^2	: Ki-kare testi
AK	: Aşırı kullanım
D	: Demokratik
DSM IV	: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
DSM IV-TR	: Mental Hastalıkların Teşhis ve İstatistiği El Kitabı
GB	: Güvenli Bağlanma
IAB	: International Advertising Bureau
İOS	: İnternetin olumsuz sonuçları
İV/H	: İzin verici/hoşgörülü
İV/İ	: İzin verici/ ihmalkar
KAB	:Kayıtsız Bağlanma
KOB	:Korkulu Bağlanma
O	: Otoriter
PİK	: Problemlı internet kullanımı
PİKO	: Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği
SB	:Saplantılı Bağlanma

SF/SR : Sosyal fayda/ sosyal rahatlık
TEOG : Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (Sınavı)
TUIK : Türkiye İstatistik Kurumu
WHO : Dünya Sağlık Örgütü

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1.	Katılımcıların demografik özellikleri	37
Tablo 3.2.	Katılımcıların algılanan anne tutumu ve algılanan baba tutumu dağılımları ...	37
Tablo 3.3.	Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı İle Bağlanma Stilleri Puanlarına İlişkin Pearson Çarpım Moment Korelasyonu Analiz Sonuçları ...	38
Tablo 3.4.	Bağlanma stillerinin problemlı internet kullanımını aşırı kullanım alt boyutu regresyon analizi sonuçları	39
Tablo 3.5.	Bağlanma Stillerinin Problemlı İnternet Kullanımının Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu Regresyon Analizi Sonuçları	40
Tablo 3.6.	Bağlanma Stillerinin Problemlı İnternet Kullanımı Regresyon Analizi Sonuçları.....	41
Tablo 3.7.	Lise Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Problemlı İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	42
Tablo 3.8.	Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Problemlı İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	42
Tablo 3.9.	Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Problemlı İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	44
Tablo 3.10.	Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği Aşırı Kullanım Alt Boyutu Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları.....	45
Tablo 3.11.	Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	45
Tablo 3.12.	Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	46
Tablo 3.13.	Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	46
Tablo 3.14.	Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Problemlı İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	47
Tablo 3.15.	Lise Öğrencilerinin Algılanan Anne Tutumuna Göre Problemlı İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Non-Parametrik Kruskal Wallis Sonuçları	49
Tablo 3.16.	Lise Öğrencilerinin Algılanan Baba Tutumuna Göre Problemlı İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	50

Tablo 3.17. Problemlİ İnternet Kullanım Ölçeği Aşırı Kullanım Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Baba Tutumuna Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları	51
--	----

1. BÖLÜM

GİRİŞ

21. yüzyılda teknolojiadaki gelişmeler, bilgiye hızlı ulaşma ve onu en etkin şekilde kullanma gereksinimini yaşamın kaçınılmaz ve aynı zamanda vazgeçilmez bir parçası durumuna getirmiştir. Son dönemin en önemli teknolojilerinden biri olan internet, kullanıcılarına çok geniş imkanlar sunan bir olgudur. Bugün haber okuma, film izleme, e-posta ile haberleşme, sosyal medyada (Facebook, Twitter vb.) etkileşimde bulunma, alışveriş yapma, ve çevirim-içi oyunlar oynama internetin kullanıcılarına sağladığı sıradan hizmetler haline gelmiştir (Zorbaz, 2013). Bu sanal platform üzerinde elektronik bankacılık ve ticaret (e-ticaret), elektronik eğitim (e-eğitim), elektronik devlet (e-devlet), askeri ya da eğitsel simülasyonlar gibi birçok hayatı kolaylaştıran uygulamalar bulunmaktadır (Sevindik, 2011).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2016 yılı Nisan ayında gerçekleştiği Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre, Türkiye genelinde hanelerin %76,3'ü evden internete erişim imkânına sahiptir (TÜİK, 2016). Aynı araştırmanın 2015 Nisan ayı sonuçlarına bakıldığında bu oranın %69,5 olduğu görülmektedir (TÜİK , 2015). Bu veriler, internet kullanımının her geçen gün arttığını göstermektedir. Son yıllardaki tablet ya da akıllı telefon gibi taşınabilir araçlardaki teknolojinin gelişmesiyle internete ulaşımın kolaylaşması bu artışın bir nedeni sayılabilir. (Say, 2016). Bu artışa başka bir sebep olarak da internet ile tanışmamış ya da ilgisi olmamasına rağmen kişilerin zaman içinde arkadaş çevresine ayak uydurma arzularıyla internete yönelmeleri gösterilmektedir (Karaca, 2007).

Kolay ulaşılabilirliği sayesinde internet, farklı yaş gruplarına uygun farklı hizmetleriyle çekiciliğini sağlamaktadır. Santrock (2012)'un aktardığına göre, farklı ülkeler ve sosyoekonomik kesimlerde önemli farklılıklar olsa da internet kullanımı, tüm dünyadaki gençler arasında artmaktadır (Uhls & Greenfield, 2009; Valkenburg

& Peter, 2011; Jackson ve ark., 2012). Ülkemizde de internet kullanımının hızlı bir şekilde yaygınlaşmasıyla, çok çeşitli amaçlarla kullanılan internetin ergenler ve gençler tarafından yaygın olarak kullanıldığı söylenebilir. Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi kapsamında gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların (9-16 yaş) İnternet'i kullanmaya 10 yaş civarında başladığı ve günde 1-1.5 saat İnternet kullandıkları bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, internet kullanım amaçları ise okul işleri (%92), eğlence - video klip izlemek (%59), oyun oynamak (%49), arkadaşları ile sosyal ağlarda paylaşımda bulunmak (%48), müzik ya da film indirmek (%40), haberleri okumak ya da izlemek (%40) şeklinde belirtilmiştir (Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011).

İnternet ortamı ya da sanal alem olarak adlandırılan bu platformda ergenlerin geçirdikleri zamanın artmasıyla yaşam ve iletişim şekillerinin etkilediği söylenebilir. Lenhart ve arkadaşlarının (2010) yaptığı bir çalışmaya göre, kısa mesajlaşma şimdilerde yüz yüze iletişimi geride bırakarak, ergenlerin arkadaşlarıyla iletişim kurmasında ana yöntem durumuna gelmiştir. Bununla birlikte, ergenlerin ebeveynlerle iletişimde tercih ettikleri birinci yöntem ise sesli postalar olmuştur. Diğer yandan, ergenlerin interneti uzun ve kontrolsüz kullanmaları, problemlerini internet kullanımını da beraberinde getirmekte ve ergenlerin yaşamlarını olumsuz etkilemektedir (Samaha & Hawi, 2016; Zorbaz, 2013). Başka bir deyişle, internetin aşırı yoğun kullanımı problemlerini internet kullanım davranışlarına da neden olabilmektedir. Önce çocuk ve ergenler olmak üzere neredeyse her yaş grubunda internetin aşırı kullanımı görülebilmektedir (Üneri & Tanıdır, 2011).

İnternetin ev, okul ve işte bireye sayısız kolaylıklar sunmasının yanında bazı olumsuzlukların da nedeni olabileceği söylenmektedir (Odacı & Çıkrıkçı, 2017). Araştırmacılar, madde ya da kumar bağımlılığına benzer davranışların internet için de sergilendiğini vurgulamaktadır (Griffiths, 1996; Young, 1998). Bireylerin günlük hayatını olumsuz şekilde etkileyen yoğun internet kullanımını açıklamak için farklı araştırmacılar internet bağımlılığı (internet addiction/ internet dependency) (Scherer, 1997; Wang, 2001; Young, 2004), problemlerini internet kullanımı (problematic internet use) (Shapira , Lessis, Goldsmith, Szabo, Lazoritz, Gold & Stein, 2003; Yellowlees & Marks 2007), patolojik internet kullanımı (pathological internet use) (Davis, 2001; DiNicola, 2004; Morahan-Martin & Schumacher, 2000; Gönül, 2002) ve internet

davranış bağımlılığı (internet behavior dependence) (Hall & Parsons, 2001) gibi farklı kavramlar kullanmıştır. İlk zamanlarda internet bağımlılığı terimi daha yaygın kullanılmışken daha sonra, daha hafif ve klinik olmayan problemlerle internet kullanımı kavramının daha fazla tercih edilmeye başladığı görülmektedir (Doğan & Tosun, 2016).

Alanyazın incelendiğinde, son zamanlarda, problemlerle internet kullanımına dair çalışmaların ülkemizde de yapıldığı görülmektedir. Genellikle, bu çalışmalar derleme (Ceyhan, 2008), olgu sunumu (Hatun & Erden, 2015), kullanım yaygınlığını ve ilişkili olabilecek psiko-sosyal değişkenleri ortaya çıkarma (Beard & Wolf, 2001; Bayraktar & Gün, 2007; Block, 2008; Chou & Hsiao, 2000; Durak & Şenol-Durak, 2013; Gross, 2004; Günlü & Ceyhan, 2017; Flisher, 2010; Tsai & Lin, 2003; Nicky & Kelly, 2009; Yang & Tung 2007) şeklindedir. Bayraktar (2013) internetin olumlu kullanımının ergen gelişimine birçok fırsatlar sunmasına karşın olumsuz kullanımının ergenler için oldukça risk taşıdığını belirtmektedir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar internetin olumlu yönlerinden çok olumsuz yönlerinden daha çok bahsetmekte (Odacı ve Çıkrıkcı, 2017) ve ergenlerin problemlerle internet kullanımının dramatik sonuçları olduğunu ortaya koymaktadır. Yoğun internet kullanımının iş, aile, akademik ve sosyal zorunluluklar gibi günlük yaşamın birçok önemli alanını ihmal etme ile ilgili olduğunu göstermektedir. Bir çalışmada, internet kullanım düzeyi arttıkça ergenlerin çekingenlik düzeyinin de arttığı saptanmıştır (Chak & Leung 2004). Kim, Ryu ve Chon (2006), depresyon ve intihar düşüncesinin ergenlerin internet kullanım miktarı ile ilişkili olduğunu bulmuş ve ergenlerin internet kullanım miktarı arttıkça depresyon ve intihar düşüncelerinin de arttığını ifade etmişlerdir. Leung ve Lee (2012), çocuk ve ergenlerin internet alışkanlıkları ile ilgili yaptıkları araştırmada internet bağımlılığı ile düşük not ve düşük akademik performans arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.

Tiryakioğlu'na (2015) göre, kullanıcılarına eşit imkanlar sunan interneti neden bazı insanların dengeli biçimde kullanırken, neden bazılarının sorunlu internet kullanıcısı haline gelmesinin tek bir nedeni bulunmamaktadır. Problemlerle internet kullanımı ile ilgili literatüre bakıldığında yaş, cinsiyet gibi demografik özellikler (Çelik & Odacı, 2013; Esen & Siyez, 2011; Gürcan, 2010; Hall & Parsons, 2001; Pawlak, 2002; Tiryakioğlu, 2015; Zorbaz, 2013), çekingenlik düzeyi (Chak & Leung

2004), utangaçlık (Odacı & Berber-Çelik, 2013), düşük akademik performans (Eldeliklioğlu & Vural-Batık, 2013; Leung & Lee, 2012), algılanan sosyal destek (Bayraktutan, 2005), ebeveyn ilişkileri (Ahmadi & Saghafi, 2013; Aslan Cansever, 2013; Ögel, 2012; Tiryakioğlu, 2015; Say, 2016), yalnızlık (Çağır & Gürgan, 2010; Yellowlees & Marks, 2007; Whang, Lee & Chang, 2003) ve depresyon (Kim ve ark., 2006; Young & Rogers, 1998; Whang, Lee ve Chang, 2003) ile problemlerle internet kullanımını arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan araştırmaların olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, problemlerle internet kullanımını ve ergenlerin kişilik özellikleri (Batıgün & Kılıç, 2011; Cao & Su, 2006; Hardie & Tee, 2007) ile sosyal ve psikolojik iyilik hallerinin (Morahan-Martin, 2005; Odacı & Çıkrıkçı, 2014) incelendiği çalışmalar da bulunmaktadır. Ceyhan'a (2008) göre, öğrencilerde problemlerle internet kullanımının belirleyicileri ise; cinsiyet, psikolojik semptomların derecesi, internete çoğu zaman-çoğunlukla gece bağlanmak, interneti birincil olarak akraba ve arkadaşlarla iletişim kurmak ve güzel vakit geçirmektir.

Problemlerle internet kullanımını ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır (Kim, 2005; Morsünbül, 2014; Shin, Kim & Jang, 2011; Şenormancı, Şenormancı, Güçlü & Konkan, 2014). İnternet bağımlılığı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların bulguları güvenli bağlanma stilinin problemlerle internet kullanımını ile negatif, güvensiz bağlanma stillerinin ise pozitif yönde ilişkili olduklarını göstermiştir (Lei & Wu, 2007, Savcı & Aysan, 2016; Oldmeadow, Quinn & Kowert, 2013). Bağlanmanın riskli davranışlarla ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Cooper, Shaver & Collins, 1998). Bununla birlikte, gelişim dönemlerinden ergenlik de, risk içeren davranışların ve bağımlılıkların sıklıkla ortaya çıktığı dönemlerden biridir (Arnett & Jensen, 1993). Ergenliğe geçmeden önce gelişimsel zaman çizelgesinde büyük bir gelişim ve deneyim gerçekleşmektedir. Kız ya da erkeklerin hiçbirinin yalnızca duygu, düşünce ve davranışları belirleyen genetik bir kod ile bu döneme boş bir levha olarak girmediği düşünülmektedir (Santrock, 2012). İnsan doğasına yönelik organizmik görüşler bağlamsal faktörlerin biyolojik faktörleri nasıl şekillendirdiğine yönelik açıklamalar getirmektedir (Çelen, 2011). Bowlby (2012)'nin bağlanma kuramına göre, bakıcıya bağlanmanın niteliğinin çocuğun güven duyguları ve güvenilir ilişkiler kurma yeteneği için çok önemli doğurgularının olduğu psikanalitik görüşü korumaktadır (Berk, 2013). Bireyin, doğumundan itibaren yakın ilişkide bulunduğu

bakım veren kişi, bireyin davranış örüntülerinin, ruh sağlığının ve iletişiminin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır (Gündoğan, 2015). Anne-çocuk ilişkisinde, annenin çocuuğuna göstereceği ilgi ve sevginin, çocuuğun isteklerine olan duyarlılığının, çocuuğun kişiliğini olumlu yönde etkileyebileceği, tam tersi olan durumlarda ise çocuuğun kişiliğini olumsuz yönde etkileyebileceği değerlendirilmektedir (Özer, 2011). Bu açıdan bakıldığında, bağlanma stillerinin ergen yaş grubundakilerin problemlili internet kullanımları ile ilişkili olabileceği önem kazanmaktadır.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, ergenlerin internet kullanım alışkanlıkları ile ebeveyn tutumları arasında ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Ayas & Horzum, 2013; Büyükşahin Çevik & Çelikkaleli, 2010; Tiryakioğlu, 2015). Ebeveynlerin tutumu çocuklarının günlük hayattaki birçok davranışını olduğu gibi onların internet kullanımlarını ve internete yönelik davranışlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Demokratik ebeveyn tutumuna sahip ergenlerin daha az internet bağımlısı oldukları bulunmuştur (Büyükşahin Çevik ve Çelikkaleli, 2010; Tiryakioğlu, 2015). Bayraktutan'nın (2005) yaptığı bir araştırma, aile ilgisi eksikliği olan ergenlerin problemlili internet kullanımlarının daha fazla olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları arttıkça problemlili internet kullanımında da artış olmaktadır (Tiryakioğlu, 2015).

Sonuçta, son yıllarda, ergenlerin boş zamanlarını sokaklar, futbol ve basketbol sahaları, kafeler gibi alışıl gelmiş ortamlarda değil de evde ya da internet kafelerde bilgisayar ya da telefon başında geçirmeleri, yüz yüze ilişkilerdense ekran-yüz ilişkilerini tercih etmeleri dikkat çeken bir durum olduğu gerçektir. Bu nedenle, bu çalışmada da internet kullanımının ergenlikteki geçiş dönemindeki rolü ortaya konulmak istenmiş ve ergenlerin problemlili internet kullanımının bağlanma stilleri ve bazı sosyo-değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Problemlili İnternet Kullanımı

Shotton 90'lı yılların başında bilgisayar bağımlılığı ile ilgili öncü çalışmaları yapsa da (Young, 2004), internet bağımlılığı terimi ilk defa 1995 yılında Dr. Ivan Goldberg tarafından ortaya atılmıştır. Dr. Ivan Goldberg'in başlangıçta şaka amaçlı

birkaç meslektaşına Mental Hastalıkların Teşhis ve İstatistiği El Kitabı (DSM IV-TR)'na dayanan yapmacık kriterlerin özetini e-mail olarak atmıştır. Ardından bazı meslektaşlarının internete bağımlılıkları olduğunu kendisine itirafıyla karşılaşmıştır (Günüç & Kayri, 2010).

Genel olarak problemlili internet kullanımı, yoğun ve kontrol dışı internet kullanımından dolayı kişinin psikolojik, sosyal, mesleki ve akademik hayatında birçok sıkıntıya sebep olabilecek biliş ve duyuşla ilgili yönleri olan çok boyutlu bir problem durumudur (Caplan, 2002). İnterneti saplantılı olarak düşünmek, internete bağlanma isteğini kontrol etmede dürtü kontrolünün azalması, interneti kullanımının önüne geçememek ve yoksunluk hissi gibi durumlar sağlıksız internet kullanımının göstergeleridir (Young, 2004). Shapira ve arkadaşları (2003), problemlili internet kullanımını dürtü kontrol bozukluğu olarak görmektedir. Buna göre, bireyler eylemden önce bir gerginlik veya uyarılma yaşamaktadırlar ve davranışı tamamladıktan sonra rahatlama ve hoşnutluk hissetmektedirler.

Araştırmalar, internet kullanıcılarının madde ya da kumar gibi benzer bağımlılık davranışlarını internet kullanımı için de sergilediklerine dair bulgular vermektedir (Griffiths, 1996; Young, 1998). Bireylerin günlük hayatını olumsuz şekilde etkileyen yoğun internet kullanımını açıklamak için farklı araştırmacılar internet bağımlılığı (internet addiction/ internet dependency) (Scherer ,1997; Wang, 2001; Young 2004), problemlili internet kullanımı (problematic internet use) (Shapira, Lessis, Goldsmith, Szabo, Lazowitz, Gold & Stein, 2003; Yellowlees & Marks 2007), patolojik internet kullanımı (pathological internet use) (Davis, 2001; DiNicola, 2004; Morahan-Martin & Schumacher, 2000; Gönül, 2002) ve internet davranış bağımlılığı (internet behavior dependence) (Hall & Parsons, 2001) gibi farklı kavramlar kullanmıştır. Tüm bu kavramların temelini aşırı ve problemlili internet kullanımının oluşturduğu yorumu yapılabilir.

İlk zamanlarda internet bağımlılığı terimi daha yaygın kullanılmışken daha sonra, daha hafif ve klinik olmayan problemlili internet kullanımı kavramının daha fazla tercih edilmeye başladığı görülmektedir (Doğan & Tosun, 2016). Bu farklı kavramların kullanılma nedeni, Davis'e (2001) göre, her birinin problemlili internet kullanımının biliş, duyuş ve davranışla ilgili bileşenlerinden birine odaklanmasındandır. Tanımlamaların bazı ortak noktaları bulunmaktadır. Bunlar,

kişinin günlük hayatını sekteye uğratmasına rağmen internet kullanımını sınırlayamama ve bu erişim kısıtlandığında anksiyatenin ortaya çıkmasıdır.

1.1.2. Problemlı İnternet Kullanımını Açıklayan Modeller

Bu bölümde internetin uzun ve kontrolsüz kullanımına açıklama getiren bazı kuramsal yaklaşımlara yer verilmiştir.

1.1.2.1. Goldberg'in İnternet Bağımlılığı Teorisi

İnternet bağımlılığı bozukluğu terimini ilk kullanan kişi olan Dr. Ivan Goldberg'in orijinal terimi Patolojik Bilgisayar Kullanımı Bozukluğudur (DiNicola, 2004). On iki aylık dönemde herhangi bir zamanda ortaya çıkan ve Goldberg'in kriterlerinin üç veya daha fazlasını gösterenler klinik anlam taşımaktadır. Kriterler şöyledir (Öztürk, Odabaşıoğlu, Eraslan ve ark, 2007):

1. Aşağıdakilerden bir tanesiyle beliren tolerans gelişiminin olması
  - a. Belirgin şekilde artmış internet kullanım süresi
  - b. Aynı sürenin eskisi kadar keyif vermemesi
2. Aşağıda tanımlandığı gibi yoksunluk gelişiminin olması
  - a. Takıntılı şekilde internette olup bitenleri düşünmek
  - b. Psikomotor ajitasyon
  - c. Bunaltı
  - d. İsteyerek ya da istem dışı tuşlara basma
  - e. İnternetle ilgili hayaller kurma
  - f. Yoksunluktan dolayı oluşansıkıntılı durumlardan kurtulmak için internete bağlanma
3. İnternette gerçekleştirilen dosyaları düzenlemek, kitap almak, yeni web tarayıcıları ve programları denemek gibi faaliyetlere çok uzun süreler ayrılması
4. İnternette kalınan sürenin genellikle planlanandan daha uzun sürmesi

5. Çevirim-içi faaliyetleri bırakmak ve kontrol altına almaya dair sürekli bir isteğin olması ya da bu çabaların boşa çıkması
6. İnternette vakit geçirme nedeniyle önemli etkinlikler veya dinlenme zamanı etkinlikleri sekteye uğratılması veya azaltılması
7. İnternet kullanımının işe ve randevulara geç kalma, uykusuzluk ya da evlilik problemleri gibi olumsuzluklara yol açmasına rağmen aşırı olarak devam etmesi.

1.1.2.2. Young'ın İnternet Bağımlılığı Modeli

İnternet bağımlılığı kavramı ilk olarak 1995 yılında Dr. Ivan Goldberg tarafından ortaya atılsa da bilimsel araştırmaların Kimberly Young'ın Amerikan Psikoloji Derneği'nin 1996'da gerçekleştirilen yıllık toplantısında "İnternet Bağımlılığı Hastalığı (Internet Addiction Disorder)" kavramını gündeme getirmesiyle başladı görülmektedir (Işık, 2007).

Young, DSM-IV'te yer alan ve internet bağımlılığına en yakın bozukluk olduğunu düşündüğü "patolojik kumar oynama" kriterlerini temel alarak, "internet bağımlılığı" tanımlamıştır. Young (1996) internet bağımlısı bireylerin de tıpkı kumar bağımlısı bireylerde görülen kendine güvenirlilik, duygusal açıdan hassaslık, uyanıklık, kendini açığa vuramama ve uyumsuzluk gibi belirtiler gösterdiğini vurgulamıştır. Young'ın tanımladığı 8 kriterden 5 tanesinin saptanması durumunda kişi bağımlı olarak nitelendirilebilmektedir. İnterneti yoğun şekilde düşünmek, çevirim-içi kalma süresinde artışa ihtiyaç olduğunu düşünmek, internette kalma süresini kısıtlamaya yönelik başarısız girişimlerin olması, çevirim-içi süre azaldığında huzursuzluk, disfori gibi yoksunluk belirtilerinin olması, günlük hayattaki programların aksaması gibi kriterler bulunmaktadır. Ayrıca, bu kişiler internette yoğun olarak zaman geçirdiklerinden çevreleriyle sorun yaşamaktadırlar. İnternette zaman geçirebilmek için yalan söylemek ya da hırsızlık gibi yollara başvurabilmektedirler. Çevirim-içi sürede duygulanımda değişikliğin olması da kriterlerden biridir (Young, 1996).

Young (2004), internet bağımlılığı beş kategoriye ayırmıştır. Bunlar sanal seks bağımlılığı, sanal ilişki bağımlılığı, ağ kompulsiyonları, bilgi yükleme ve obsesif oyun oynama gibi davranışları içeren bilgisayar bağımlılığıdır.

1.1.2.3. Davis'in Patolojik İnternet Kullanımı Modeli

Davis (2001), "patolojik internet kullanımı" terimini tercih etmiş ve internet kullanımında bilişsel ve davranışsal durumlara dikkati çekmiştir. Araştırmacı, problemlili internet kullanımının bilişsel yönüne dikkat çekmiş ve işlevsel olmayan bilişlerden bahsetmiştir. Davis (2001), Young'ın kriterlerini de kullanarak patolojik internet kullanımını iki alt grupta sınıflandırmıştır. Bunlardan ilki Özgül Patolojik İnternet Kullanımı (ÖPİK)'dir. Bu gruptaki internet bağımlıların interneti kullanım amaçları pornografi, çevrimiçi kumar, borsa veya alışveriş gibi nedenlerdir. Diğer alt grup ise Genel Patolojik İnternet Kullanımı (GPİK)'dir. GPİK belli bir amaca yönelik olmayan daha çok zaman geçirmeye yönelik kullanımı kapsamaktadır. Bu gruba örnekler, aşırı e-posta kullanımı ya da sohbet odalarına katılma olabilir (Davis, 2001). Bu gruptakilerin interneti sosyal amaçlı kullandığı görülmektedir. Davis (2001), sanal sosyal yaşamın varlığı ile kişilerin sosyal ilişki kurma ve destek arama ihtiyaçlarının arttığını ileri sürmektedir.

1.1.2.4. Caplan'ın Modeli

Caplan (2002), Davis'in bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı patolojik internet kullanımı modelini temel alarak yeni bir kuram oluşturmuş ve "problemlili internet kullanımı" terimini kullanmıştır. Bazı internet kullanıcılarının zaman sınırlaması yapamadığı, iş ve sosyal yaşamlarında aşırı kullanım nedeniyle birtakım sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu tür davranış örüntüsü, zarar verici olması ya da normalden açık bir şekilde sapma göstermesi dolayısıyla "problemlili" olarak adlandırılmaktadır (Caplan, 2002).

Caplan (2002) modelinde, problemlili internet kullanımını açıklarken Davis (2001)'e benzer şekilde işlevsel olmayan bilişlerden söz etmektedir. Buna göre, depresyon, sosyal izolasyon gibi problemlili olan kişilerin sahip olduğu işlevsel olmayan bilişler, bu kişiler yüz yüze iletişim yerine daha az tehdit edici olarak gördükleri sanal iletişime yönelmelerini sağlayarak patoloji oluşturmaktadır. Bu sanal platformda daha rahat hissedildiği için internet aşırı kullanımı ve sonrasında problemlili internet kullanımı ortaya çıkmaktadır. Bu ortamda kişi istediği kadarını paylaşabilme imkanına sahip olmaktadır. Bu yeni iletişim yolu, kişi için daha kolay, daha az riskli, daha heyecanlı olmaktadır.

1.1.2.5. Griffiths'in İnternet Bağımlılığı Modeli

Griffiths'e (1998) göre, bir tür teknoloji bağımlılığı olan internet bağımlılığının teşhisi için DSM-IV kriterlerinden adapte etmiş kriterler bulunmaktadır. Bunlar; internet kullanımına düşkünlük, kişinin interneti planlanandan daha fazla kullanması, daha fazla çevirim-içi olmayı gerektiren uygulamalara çok zaman harcaması, internette zaman geçirmek için mesleki, sosyal aktiviteler ile dinlenmeden vazgeçmesi, işte, okulda ya da ailede problemlere yol açmasına rağmen internetin ısrarla kullanmaya devam etmesidir. Ayrıca, kişinin internette geçirdiği zamanı kıstak için giriştiği başarısız denemeler ya da böyle bir girişiminin olup olmaması da önemli kriterlerdendir. Son olarak ise yoksunluk durumu değerlendirilir. Teknolojik bağımlılıklar, insan-makine etkileşimini içeren kimyasal olmayan bir tür pasif (televizyon izleme gibi) ya da aktif (bilgisayar oyunu oynama gibi) davranışsal bağımlılıktır. Ses ve renk etkisi, olay sıklığı gibi durumlarla bağımlılık eğilimleri pekiştirilmektedir. İnternet bağımlılığı teşhisini koymak için göz önüne alınması gereken yedi kriter bulunmaktadır. Bu kriterlerin üç ya da dördü sağlanıyorsa kişi internet bağımlısıdır.

1.2. Ergenlik Dönemi ve Problemlı İnternet Kullanımı

İnternet erişim durumunun gün geçtikçe artış gösterdiği düşünülmektedir. Dünya nüfusunun neredeyse yarısının interneti kullandığı belirtilmektedir (Internet World Stats, 2016). IAB Türkiye internet ölçümleme araştırmasının Eylül 2014'teki verilerine göre, Türkiye'deki mevcut yaş grupları içerisinde 17-24 yaş grubundaki bireyler toplam internet nüfusunun %28'ini oluşturmaktadır. Bu yaş grubu %78 oranla internet nüfusu sıralamasında birinci gelirken, 12-16 yaş grubu ise bu sıralamada %73 oranla ikinci sırada gözükmektedir (IAB Türkiye, 2014). Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gençlik ve Sosyal Medya Araştırması başlığıyla 15-29 yaş arası gençlerin Sosyal Medya ile ilgili tutum ve davranışlarını anlamak amacıyla, Temmuz – Eylül 2013 tarihlerinde niceliksel araştırma yöntemi kullanılarak online bir çalışma gerçekleştirmiştir. Buna göre, İnternet kullanıcısı gençlerin çok büyük bir kesimi neredeyse tamamı (%96'sı) sosyal medya kullanıcısıdır (Feyzioğlu, Şahin, & Zerey, 2013).

Blos'a göre, ergenlik dönemindeki bireyin üstesinden gelmesi gereken dört evre bulunmaktadır. Bunların ilki, ikinci bireyselleşme sürecidir. Bu evre, birinci bireyselleşme sürecinde önceden içselleştirilen intropsişik temsil olan ana baba figürünün dışa atıldığı dönemdir. İkinci bireyselleşme döneminde olan ergenin, Winicott (1953)'un birinci bireyselleşme döneminde bahsettiği geçiş nesnelerini ikinci bireyselleşme döneminde de kullandığını ancak bunların nitelik bakımından birinci dönemdekilere benzemediğini söylemiştir. Bunlar anı defterleri, tüketim malzemeleri, markalar, hobiler, idoller şekline olabilmektedir (Tolpin, 1971, Akt.; Çelen, 2011). Çelen ve Ertürk (2003), video oyunlarının da geçiş dönemi objesi olabileceğini ileri sürmüştür. Teknoloji alanındaki hızlı gelişmelerle bugün internet ve sosyal ağ sitelerinin de bu dönemde geçiş dönemi objesi olabileceği düşünülebilir. Çünkü ergenler ülke sınırlarını hatta il sınırlarını aşmamış olsalar bile internet vasıtasıyla dünyaya açılabilirler (Ögel, 2012). Bunun sonucunda, ergenlerin televizyon izleme, spor yapma, aile ve arkadaşları ile zaman geçirme gibi davranışları internetin başında vakit geçirme ile yer değiştirmektedir (Arslan Cansever, 2013).

İnternet ortamı, ergenler ve arkadaşlarının dünya üzerindeki tutum ve davranışları gözlem yoluyla öğrenebilecekleri, ilgi alanlarını ve de düşüncelerini paylaşabilecekleri bir yer olmaktadır. Burada gençler başkalarıyla sohbet edebilmekte, farklı konularla ilgili fikir alış-verişinde bulunabilmekte, oyun oynamakta, eğitim almakta, müzik indirmek vb. gibi pek çok işi aynı anda gerçekleştirebilmektedir (Irving, 2006). İnternetin sunduğu imkanlarla ergenler, bu ortamdaki çok çeşitli kaynaklardan aradıkları bilgilere kolay ve hızlı bir şekilde ulaşabilme şansını bulmaktadırlar (Feldman, 2009). Genel olarak ergenlerin dijital tabanlı sosyal çevrelerini e-posta, anlık mesajlaşma, Facebook gibi sosyal ağ siteleri, sohbet odaları, video ve fotoğraf paylaşımı, çok oyunculu çevrimiçi bilgisayar oyunları ve sanal dünyaları içine aldığı aktarılmaktadır (Santrock, 2012).

İnternet kullanımının olumsuz sonuçlarına dair istatistiki veriler de bulunmaktadır. Ergenlik dönemindeki çocukların patolojik ya da problemlili internet kullanımı veya internet bağımlılığı ile ilgili gerek yurt içinde gerek yurt dışında yapılan çeşitli araştırmaların bulguları sonuçların dramatik olabileceğini göstermektedir (Bayraktar & Gün, 2007; Günüç, 2009; Kim ve ark., 2006; Yang &

Tung, 2007). Bayraktar (2007), Kuzey Kıbrıs'ta ergen katılımcılarla gerçekleştirdiği çalışmada %1.1'inin interneti patolojik olarak kullandıklarını bulmuştur. Şimşek ve arkadaşlarının (2015) yapmış olduğu bir çalışmada ise internet bağımlılığı bakımından riskli bir dönem olan 12- 18 yaş arasındaki ergenlerin %3,6'sının internet bağımlılığı profili gösterdiği ortaya konulmuştur. Bununla birlikte, araştırmanın bir diğer bulgusu da bu ergenlerin %21,8'inin internet bağımlılığı sınırında olmasıdır. Bu rakam ya da yüzdelerin gün geçtikçe de artacağı söylenebilmektedir. Bu nedenle de önemli bir kullanıcı popülasyonu olan gençlerin internet kullanım davranışlarının doğasını anlamaya yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır.

Ergenlerde problemlerli internet kullanımının nedenleri ile ilgili araştırmalar olmasıyla birlikte özellikle ergenlik dönemimdeki gelişimsel ihtiyaçları problemlerli internet kullanımının en önemli nedeni olarak görülmektedir (Lin ve Tsai, 2002). Ergenlik dönemi; bireyin fizyolojik, bilişsel ve psiko-sosyal alanlarda değişikliklerin olduğu bir geçiş dönemidir. Hall, bu dönemi Alman edebiyatından esinlenerek fırtına ve stres olarak adlandırmaktadır. Hall'a göre, ergenlik insan neslinin en fırtınalı olduğu dönemi temsil etmektedir (Çelen, 2011). Genel olarak çocukluktan yetişkinliğe geçiş olarak tanımlanabilen bu dönem biyolojik, bilişsel ve sosyoduygusal gelişimleri de içermektedir ve yaklaşık olarak 10-13 yaşlarda başlayıp yine 10'lu yaşların sonunda son bulmaktadır (Santrock, 2012).

Diğer bağımlılıklarda olduğu gibi internet bağımlılığında da genç bireyin çoğu zaman arkadaş ortamı veya merak duygusu ön plana çıkmaktadır (Can, 2007). Ergenlik dönemi sosyal gelişim bakımından en yoğun dönemdir. Bu dönemde ergen, kimlik ve kimlikle ilgili konularla yoğun olarak uğraşarak kimlik denemelerinde bulunmaktadır (Erikson, 1968). Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre, 12-18 yaşları arası çocuğun kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası yaşadığı kritik bir dönemdir. Bu dönemde çocuk kendi kimliğini sorgulamaya başlar. Çok önemli değişimler yaşadığı bu dönemde ergen ailesinden çok, akran gruplarından etkilenmektedir. Bu sebeple, yaşıt kabulü ve sosyal onay özellikle bu dönemde önem kazanmaktadır. İnternet, ergenler için onay ve kabul elde edebildikleri bir platform oluşturmaktadır (Tsai & Lin, 2003).

Aynı şekilde, ergenlik döneminin tipik bir özelliği olan risk alma davranışları için internetin yeni bir platform oluşturduğu da söylenebilir. Çelen (2011)'in aktardığına göre, risk alma ergenin makyajı olarak değerlendirilmektedir. Ergenlerdeki yenilik ve heyecan arayışı, alkollü araba kullanma, kontrolsüz ilaç kullanma, dalma ya da paraşütle atlama gibi risk ve tehlike içeren davranışlara yöneltebilmektedir. İnternet ortamı da ergenler için internette vakit geçirmek ya da çok çeşitli çevrim içi aktivitede bulunmak gibi ileri teknoloji tehlikesi duruma gelmeye başlamaktadır (Ceyhan, 2008). Odacı (2013), üniversite öğrencisi olan ileri ergenler üzerinde yürüttüğü çalışmada, risk alma davranışı ile problemlili İnternet kullanımı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlemiştir.

Ergenlerin problemlili internet kullanımına yönelmesinin bir başka nedeni de, Kaltiala-Heino ve arkadaşları (2004) tarafından ergenlik döneminin gelişimsel özelliklerinden dolayı madde ya da aşırı internet kullanımı gibi bağımlılık yapıcı çeşitli faktörlerin zararlı etkilerine daha çok maruz kalabilmeleri şeklinde açıklanmıştır. Erikson'a göre ergenlikte kimlik oluşumu gerçekleşmektedir ve bu süreç, ergenlerin çevresel etkilere en açık oldukları psiko-sosyal gelişim dönemidir (Senemoğlu, 2012).

Ergenlerde gelişimsel dönemin etkilerinin yanında problemlili internet kullanımının oluşmasında internet kullanımına dair davranış örüntülerinin de etkili olabileceği düşünülmektedir (Davis, 2001). Başka bir deyişle, internet kullanım amacının problemlili internet kullanımının oluşmasında etkili olduğu söylenmektedir. Bilgi edinme amacı hariç özellikle tanımadıkları kişilerle sosyal ilişkiler kurma ve de eğlenme gibi amaçlarla interneti kullanıyor olmak problemlili internet kullanım miktarını arttırmaktadır. Bundan dolayı interneti sosyal etkileşim ve eğlenme için kullanıyor olmak problemlili internet kullanımında bir risk faktörü olarak görülmektedir (Ceyhan, 2010). Model alma, problemlili internet kullanımına etki eden önemli sosyal etkenlerden biri olarak sayılabilir. Ergenler, internet kullanıcılarının sosyal çevrelerinden başkalarıyla tanışma, eğlenme ve sorunları çözme yolu olarak interneti kullandıklarını görerek aynı amaçlar için interneti kullanmayı öğrenebilirler (Sevindik, 2011).

Evre kuramcısı Erikson (1968), ergenlik döneminde temel görevin kimlik oluşturma çabası olduğundan bahsetmektedir. Çocukluktan ergenliğe kadar kimliğe

ilişkin kimlik öncesi örüntüler bu dönemde kendini oluşturan örüntü parçalarından daha farklı ve anlamlı bir bütün oluşturarak arkadaşlık, aile, meslek, siyaset, kişisel özellikler alanlarındaki kimlik örüntülerinin oluşumunda yer almaktadır. Bunlar başarılı, moratoryum, ipotekli ve dağılık olarak adlandırılan kimlik statülerine takabül etmektedir (Marcia, 1980; Marcia, 1989; Bosma, 1994: Akt. Çelen ve Ertürk, 2003). Her statü için bireysel deneyimler, kültürel farklılıklar ve toplumsal beklentiler nihai şeklin alınmasında önemli rol oynamaktadır. Kimlik kazanma sürecinin başarı ile kazanılmasında psikoanalitik görüş doğrultusunda bireyin anne ya da bakıcısıyla gerçekleştirdiği bağlanma davranışı modelinin de etkisi olduğu ileri sürülmektedir (Bowlby, 1988; Akt. Çelen ve Ertürk, 2003). Bowlby'e göre, güvenli-güvensiz bağlanma modelleri olarak bilinen bilişsel şemalar Bloss'un bahsettiği ikinci bireyselleşme sürecinin ivmesini ve niteliğini belirlemektedir. Çelen ve Ertürk'ün (2003) aktardığına göre, güvensiz bilişsel şemalar ikinci bireyselleşme sürecinin başarı ile tamamlanmasına engel olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bağlanma stillerinin ergen yaş grubundakilerin problemleri internet kullanımları ile ilişkili olabileceği önem kazanmaktadır.

Nitekim Bowlby'e göre (2014) olumsuz benlik ve başkaları modelleri, psikopatolojiye hassas hale getirmektedir. Psikanalitik psikopatolojiye göre, bağımlılıklar depresyonu yaşayış şekli olabilir. Klinik ve klinik olmayan ergenler üzerinde yapılan bir araştırma sonucuna göre, klinik grubun kaygılı/kararsız (ambivalent) ve kaçınan (avoidant) bağlanma tarzlarına sahip oldukları, kontrol grubunun ise daha çok güvenli bağlananlardan oluştuğu saptanmıştır. Bununla birlikte, kaygılı/kararsız bağlananların diğer bağlanma tarzlarına göre sosyalleşmekte daha çok zorluk yaşadıkları bulunmuştur (Brown & Wright, 2003). Yang ve Tung (2007), Tayvan'da yaptıkları çalışmalarında internet bağımlısı olan ergenler ve olmayan ergenler arasında bazı değişkenler bakımından fark olup olmadığına bakmışlar ve depresyon ile karakterize olan ergenlerin bağımlı olma ihtimali, olmayan öğrencilerden daha yüksek bulmuşlardır.

Diğer yandan, internet ortamının ergenlerin depresyonunu hafifleten bir rahatlama yeri olarak görülmeye başlandığını ileri süren araştırmalar da bulunmaktadır (Tsai & Lin, 2003).

İnternet yeni bir platform olarak gerçek yaşam sosyal etkileşimleriyle yer değiştirdiğinden bir döngüye yol açmakta ve internetin yoğun kullanımı ile yaşanan psikolojik sorunlar birbirini tetikleme suretiyle bu döngüyü devam ettirmektedir (Morahan-Martin, 1999). Bundan dolayı, depresyon ve yalnızlık gibi psikolojik sıkıntılar ile internet kullanımı arasındaki ilişkinin çift yönlü olabileceği öne sürülmektedir (Morahan-Martin 2005). Yalnızlık ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda (David, 2001; Chou & Hsiao, 2000; Esen & Siyez, 2011; Morsünbül, 2014) hangisinin hangisine neden olduğu konusunda farklı sonuçlar ortaya koymuştur.

Ebeveynlerin tutumu çocuklarının günlük hayattaki birçok davranışı gibi çocuklarının internet kullanımlarını ve internete yönelik davranışlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Ebeveyn tutumu ile ergenlerin internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada demokratik ebeveyn tutumuna sahip ergenlerin daha az internet bağımlısı oldukları bulunmuştur (Büyükşahin Çevik & Çelikkaleli, 2010). Tiryakioğlu'nun (2015) çalışmasında, demokratik ebeveyn tutumları arttıkça problemlili internet kullanımındaki internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/rahatlık alt gruplarında azalma gözlenmekte ancak aşırı kullanım demokratik tutumlardan etkilenmemektedir. Bununla birlikte aynı çalışma sonuçlarına göre, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları arttıkça problemlili internet kullanımında da artış olmaktadır.

Esen ve Siyez (2011), ergenlerde internet bağımlılığı ile aileden algılanan sosyal destek arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Problemlili internet kullanımının yalnızlık ve azalan sosyallikle ilişkili olduğu ileri sürülmektedir (Davis, Flett & Besser, 2002). Pawlak da (2002) yalnızlık hissinin ve sosyal destek eksikliğinin ergenleri internet bağımlısı haline getirebildiğini söylemiştir. İlgisiz ebeveynlere sahip çocuk ve ergenlerin ev içinde gideremedikleri sosyal ihtiyaçlarını internet üzerinden gidermeye çalışılmalarının da problemlili internet kullanımına yol açabileceği ileri sürülmektedir. (Ekşi & Ümmet, 2013). Bayraktutan (2005), ebeveynlerin iş hayatının yoğunluğundan dolayı çocukları ile yeterince zaman geçirememeleri sebebiyle çocukların da daha fazla internette bulunma davranışlarında bulunabileceğini ifade etmektedir. Başka bir araştırmada, internet bağımlısı olan kişilerin yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuş ve de

yalnızlığın internet kullanım sıklığını arttırdığı savunulmuştur (Whang, Lee & Chang, 2003).

Bir başka görüşe göre, ergenlerin internette geçirdikleri uzun ve kontrolsüz zaman ebeveynleri ile aralarında çatışmaya yol açmaktadır. Ergen ve ebeveyn arasında geçirilen zaman azalınca iletişim ve paylaşım olumsuz etkilenmektedir (Aslan Cansever, 2013). Diğer yandan ilişkilerde halihazırda varolan problemlerden dolayı ergenler problemleri internet kullanımına yönelmektedir görüşü bulunmaktadır. Ögel (2012) bu durumu şöyle açıklamakta: Ergenlik dönemine ilişkin problemler ve kuşak çatışması gibi sebeplerle aile ile paylaşımların azalması, arkadaş edinmede güçlükler ve içe kapanıklık gibi nedenlerle kendini yalnız hisseden ve bunu sosyal ortam içerisinde gidermekte zorluk çeken ergenler interneti problemleri olarak kullanma durumuna gelmektedir. Say ve Durak Batıgün (2016), çalışmalarında ebeveyn-ergen ilişki niteliği ile problemleri internet kullanımı arasında yalnızlık değişkenlerinin aracı etkisine bakmış ve bu değişkenlerin olumsuz anne-ergen ilişkisi ve olumsuz baba-ergen ilişkisi ile problemleri internet kullanımı arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkileri olduğu bulmuşlardır.

Yang ve Tung (2007), Tayvanlı ergenlerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında, erkeklerin kadınlara oranla daha fazla internet bağımlısı oldukları sonucuna varmışlardır. Gürcan’ın (2010) yaptığı çalışmada, ergenlerin problemleri internet kullanım düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, erkek ergenlerin problemleri internet kullanım düzeyleri, internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve aşırı kullanım düzeyleri kızlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Berber Çelik ve Odacı (2013) yine, ergen erkeklerin problemleri internet kullanım düzeylerini kızlarınkinden anlamlı ölçüde yüksek bulmuşlardır. Aynı şekilde, Esen ve Siyez (2011) çalışmalarında, cinsiyetin ergenlerde internet bağımlılığını yordadığı sonucuna varmışlardır. Zorbaz’ın (2013) araştırma bulguları da erkek ergenlerin problemleri internet kullanımı düzeylerinin kızlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, Pawlak (2002) ergenlerle yaptığı bir çalışmada cinsiyet değişkeni ile internet bağımlılığı ilişkili bulunmamıştır. Yakın zamanlı başka bir çalışma da aşırı internet kullanımında cinsiyete göre fark olmadığı belirlenmiştir (Tiryakioğlu, 2015). Aylaz ve arkadaşlarının (2015) yapmış oldukları

bir çalışmada da kız öğrencilerin problemleri internet kullanımlarının daha fazla olduğunu bulmuşlardır.

Ceyhan'ın (2011) yapmış olduğu bir çalışmada lise öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyleri ile cinsiyet, devam ettikleri okul türü, sınıf, başarı düzeyi, aileden ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek düzeyleri ve haftalık ortalama internet kullanım süresi arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlamıştır. Buna göre, internet kullanım süresinin, sınıf düzeyinin ve okul türünün problemleri internet kullanımının önemli yordayıcıları olduğu ortaya konulmuştur. Sonuçlar, ergenlerin internet kullanım süresinin yüksek olmasının, lisenin ilk yıllarına ve endüstri meslek lisesine devam etmelerinin problemleri internet kullanımı geliştirmelerinde önemli risk faktörleri olduğunu saptamaktadır. Görüldüğü gibi, ergenlerin problemleri internet kullanımı ile sosyo-değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır.

Sonuç olarak, ergenler interneti çok sık kullanmaları ve daha psikolojik olgunluğa erişememeleri nedeniyle problemleri internet kullanımına yönelme potansiyeli olan bir yaş grubudur. Araştırma sonuçları, ergenlerin problemleri internet kullanımı ile çekingenlik düzeyi (Chak & Leung 2004), depresyon ve intihar düşünceleri (Kim ve ark., 2006), düşük not ve düşük akademik performans (Leung & Lee, 2012) arasında ilişki olduğunu söylemektedir. Benzer şekilde, araştırma sonuçlarına göre, azalan uyku saatleri, düşük kalite yemekler, ilgi alanlarının daralması ve hayatın diğer alanlarını ihmal etme ile aşırı internet kullanımı arasında bir ilişki vardır (Chou, Condron, & Belland, 2005; Young, 1998). Bu dramatik sonuçlar göz önüne alındığında ergenlerin internet kullanımının doğasını anlamaya yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır. Ancak, alanyazın incelendiğinde, problemleri internet kullanımı ile yapılan birçok araştırma olmasına rağmen problemleri internet kullanımının nedenine ilişkin sistematik ve kuram temelli araştırmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda, ergenlerde problemleri internet kullanımının çeşitli nedenlerinin olabileceği ve de ergenlerin ruh sağlığını olumsuz etkileme potansiyeline sahip olabileceği söylenebilir.

1.3. Bağlanma

Bowlby'nin bağlanma kuramı, yaşamın ilk yıllarında bebek ile genellikle annesi olan ona bakım veren kişi arasında kurulan ilişkilerle ilgilidir. Kurama göre, erken çocukluk döneminde bağlanma figürüyle tekrarlayan davranış örüntüleri zihinsel şemaları şekillendirir. Bağlanma davranışı, çocuğun ihtiyaçlarına karşı bakım veren kişi tarafından verilen cevaplara ve aradaki etkileşime göre şekillenmektedir (Bowlby, 2012).

Pehlivanturk (2004), bağlanma, kendisine bakım veren kişi ile ocuk arasında gelişen; bakım veren kişinin aranması, ona yakınlık kurma arayışı davranışlarının gösterilmesi gibi bir takım davranışlarla kendini gösteren, özellikle tehlike anlarında ve stres durumlarında açığa çıkan, dayanıklı ve devamlı bir duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (sayfa; 57). Bireyin, doğumundan itibaren yakın ilişkide bulunduğu çocuklukta bakım veren yetişkinlikte ise romantik ilişkide bulunduğu kişi (eşi), bireyin davranış örüntülerinin, ruh sağlığının ve iletişiminin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Gündoğan, 2015).

Kısaca bağlanma, bebeklik döneminde, çocuğun annesi veya kendisine bakım verenlerle ilişkisinin niteliğine göre oluşan, diğer yaşam dönemleri dahil olmakuzere tüm hayatı boyunca gelişimini etkileyen bir süreç olarak değerlendirilmektedir.

1.3.1. Bağlanma Kuramı

Bebeğin annesi ile olan duygusal bağının daha sonraki ilişkilerin temeli olduğu görüşü ilk kez Freud tarafından ileri sürülmüştür (Berk, 2013). Bugün ise, en yaygın olarak kabul edilen görüş etolojik bağlanma kuramıdır. Kuram, bebekle bakıcı arasındaki duygusal bağı yaşamda kalmaya hizmet eden evrim geçirmiş bir tepki olarak görmektedir. Bu görüşü bebek-bakıcı bağına ilk uygulayan John Bowlby (2012)'nin kuramı, bakıcıya bağlanmanın niteliğinin çocuğun güven duyguları ve güvenilir ilişkiler kurma yeteneği için çok önemli doğurgularının olduğu psikanalitik görüşü korumaktadır (Berk, 2013). Ainswort'un (1969) aktardığına göre, Bowlby'nin yapmış olduğu çalışmalar psikanalitik teoriyi biyoloji alanındaki son gelişmeler doğrultusunda güncellemektedir. Charles Darwin ve Sigmund Freud görüşlerinin birleşimi kabul edilebilecek Bowlby'nin bağlanma kuramı, evre ile doğuştan gelen

genetik donanımın etkileşiminden bahsetmektedir. Kuram, çocuğun psikolojik, sosyal ve biyolojik kapasitesinin annesi ile ilişkisiyle ayrı ele alınamayacağını öne sürer (Bowlby, 2012).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) John Bowlby'nin 'Kırkdört çocuk hırsız: Kişilikleri ve yaşamları' konulu makalesinden sonra, 1950 yılında Bowlby'den Londra'daki evsiz çocukların ruhsal sağlığı ile ilgili bir tavsiyede bulunmasını istedi (Bowlby, 2012). Zamanında çıkan rapor, probleme dikkat çekmiş ve de tartışma ve araştırmaların canlandırmasına imkan sağlamıştı. Ancak sınırlı araştırmacının dikkatini çeken raporda sınırlılıklar söz konusuydu. Rapor, anne yoksunluğunun çocukları artan şekilde hem fiziksel hem de ruhsal hastalıklarda riskli olduğunu vurguluyordu. Ancak, anne yoksunluğunun niçin ve nasıl böyle bir etkiye sebep olduğunu tam olarak açıklayamıyordu. (Hazan & Shaver, 1994). Bowlby (2012), bu sınırlılıkların ve cevapsız soruların varlığının nedenini, raporun yazılma süreci olan birkaç ay içinde ispatlanamayacak olan –kendime ve başkalarına ait- bilgisizlik olarak açıklamaktadır.

Kuşların ve memelilerin bağlanma davranışları ile ilgili yapılan araştırmalar bağlanma kuramının geliştirilmesinde etkili olmuştur. 1951 yılında Bowlby, Huxley aracılığıyla dikkatini etolojiye yöneltti. Bu dönemde, Konrad Lorenz ve Niko Tinbergen'in yayınlanmış kitaplarını inceledi (Bowlby, 2012) Lorenz ve Tinbergen gibi etologların yaptığı araştırmalardaki örnekler gösteriyordu ki doğuştan olan ve içgüdüsel eğilimler dahi elverişsiz çevrelerde çarpıtılabilir ve gelişimde başarısız kalabilir (Hazan & Shaver, 1994). Kurama göre, yeni doğan bir bebek sadece ona bakmaya ve korumaya istekli yetişkin olduğunda yaşamını devam ettirebilir. Bebeğin sahip olduğu yönelim, başını çevirme ve emme, kavrama, yapışma ve ardından ulaşma, gülümseme, bebeleme, ağlama gibi bebekle bakım veren kişi arasındaki etkileşimi sağlayacak yardımcı davranışlar bulunmaktadır (Bowlby, 2012). Bebek, doğumdan 8-12 hafta arasında bağlanma öncesi dönemdedir ve annenin uyarılarıyla hareketlenir. Çevresindekilere yönelme davranışı gösterebilmesine rağmen bu kişileri ayırt edebilme yetisi henüz bulunmamaktadır ya da çok kısıtlı durumdadır. Bağlanmanın ilk işaretlerinin gözlemlendiği 8-12 hafta ve 6 ay arasındaki ikinci dönem ikinci dönemde ise bebek, anneyi diğerlerinden ayırt etmeye ve dikkatini daha çok anneye yönlendirmeye başlar. 6-24 ay arasında bağlanma tam olarak

gözlenebilmektedir. Bu üçüncü dönemde, bağlanma davranışı yakınlık arayışı ile gözlemlenir ve küçük çocuklarda bağlanılan kişilerden ayrılma ile belirginleşir (Bowlby, 1979). Bağlanma süreci ikinci ve üçüncü yıla yayılmaktadır (Hazan & Shaver, 1994). Anne yokken gerginlik, huzursuzluk, varken ise rahatlık ve huzur duyguları hakim olur. Bowlby'e göre, dünya ile daha iyi başa çıktığı düşünülen bir kişi ile yakınlığı koruma bağlanmanın tanımlayıcı özelliğidir ve temel işlevi ise tehlikelerden korunmadır (Pehlivan Türk, 2004). Bağlanma figürü ile yaşanan etkileşimler sonucunda oluşan temsillerin, tehdit içeren durumlarda kullanılmak üzere birey için, sembolik bir güç kaynağı haline geldiği görüşüne ulaşılmıştır (Bowlby, 2012).

Bebek, anneden ayrıldığında bazı duygusal tepkiler verir. Bunlardan ilki, protestodur. Burada, ağlama, etkin araştırma ve diğerlerinin sakinleştirme çabalarına direnç gözlemlenmektedir. İkinci tepki ise, umutsuzluktur. Burada ise pasiflik ve açık bir üzüntü hali hakimdir. Üçüncü tepki ise, duygusal kopmadır. Bu evre, aktif savunmada olmayı, anne geri geldiğinde umursamaz ve kaçman tutum içinde olmayı içermektedir. Bowlby'e göre, bağlanma fonksiyonları; yakınlığı devam ettirme, güvenli sığınak ve güvenli üs olmadır. Özellikle bebeğin korktuğu ya da herhangi bir nedenden ötürü sıkıntıya girdiği durumlarda bağlanma figürüne yakınlığın belirdiği söylenilmektedir. Bu gibi durumlarda, bebeğin geri çekilerek rahatladığı ve güvenceyi yeniden sağladığı güvenli bir sığınak (safe haven) görevinde olan bakım veren kişidir. Buna göre, bağlanmanın temel işlevleri şöyle sıralanabilir: bebeğin dünyayı keşfi sırasında geri dönebileceği güvenli bir liman olma, fiziksel ihtiyaçların giderilmesi ve yaşama karşı güvenlik duygusu geliştirebilme imkanı (Hazan & Shaver, 1994).

Eğer bağlanma figürü gerekli zamanda ulaşılabilir ise bebeğin kendisini güvende hissettiği ve genel olarak dünyayı güvenli gördüğü söylenmektedir. Bu doğrultuda güven duygusu içinde olan bebeğin çevreyi keşfetmeye yönelik meraklarının yerine getireceği ve diğer insanlarla ilişki kurmaya açık olacağı görüşüne ulaşılmıştır. Ancak tam tersi bir durum söz konusu ise güvensiz bağlanma oluşabilir. Hüsrana yaratan olaylar bebekte ikincil bağlanma stratejilerinin, aşırı hareketlilik (hyperactivating), hareketsizlik (deactivating) veya bu ikisinin birleşiminin gözlenmesine neden olabilir. Bu durumda, yoğun olarak ilişki partnerini

izlemeye çalışır ve yakınlığı sürdürmek için çok çaba sarf eder. Bunun kaygılı bağlanma tarzının belirleyicisi olduğu söylenmektedir. Hareketsizlik stratejisinin ise birincil bağlanma stratejisinin engellemesini içerdiği sonucuna varılmıştır. Bu stratejide olan kişilerin amacı mesafeyi, kontrolü ve kendine inanmayı sürdürerek, ihtiyacı olan ne varsa almak ya da ihtiyaçları umursamama, inkâr etme ve bağlanma sistemini tetikleyebilecek olumsuz duygusal durumlardan sakınmaktır (Mikulincer & Shaver, 2007).

Bowlby'ye (2012) göre, bağlanma sisteminin işlevleri bellekte depolanmaktadır. Depolanan bilgiler bilişsel haritalar şeklinde görülmektedir. Bu bilişsel haritalar, belirli bir amaca nasıl ulaşılacağına dair bir öngöründe bulunmaya yardımcı olan bilgiyi aktarma, biriktirme ve işleme yapmayı sağlar. Bowlby (2014), bağlanma sonucu oluşan bu modellerin, “benlik” ve “başkaları” modelleri olmak üzere iki temel bileşeni olduğunu öne sürmektedir. Benlik modeli, kendisinin sevmeye, desteklenmeye layık olup olmadığına yönelik inançlarını içermektedir. Başkaları modeli ise, diğerlerinin özellikle bağlanma figürünün ulaşılabilirliği, güvenilirliği ve kabul ediciliği ile ilgili inançlarını içerdiği ifade edilmektedir. Bu “benlik” ve “başkaları” modellerine dayanan dört bağlanma stili önerilmiştir. Bunlar güvenli (olumlu benlik ve olumlu başkaları modeli), kayıtsız (olumlu benlik, olumsuz başkaları modeli), saplantılı (olumsuz benlik, olumlu başkaları modeli), ve son olarak da korkulu (olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modeli) bağlanma stilleridir.

Bağlanma kuramı, son yıllarda birçok araştırmacının dikkatini çekmiş ve bu konu ile ilgili birçok araştırma yapılmasını sağlamıştır. Yapılan bazı çalışmalar, anne ile çocuk arasındaki bağlanma biçiminin; kendine saygı, toplumsal yeterlilik, empati (Elicker, Englund & Sroufe, 1992; Sroufe, 2002; Sroufe ve ark., 2005; Akt.; Berk, 2013), öznel iyi olma, stresle başa çıkma stratejisi (Terzi & Çankaya, 2009), çocuğun gelecekteki akran ilişkilerinin kalitesi, sosyal yeterlik algıları, akranlarla kurdukları etkileşimleri ve popüler olma yaşantıları (Akkapulu, 2005), romantik ilişkilerle uyum, iletişim ve davranış örüntüleri (Gündoğan, 2015) gibi birçok alanlarla ilişkili olabileceğini göstermektedir. Anne çocuk ilişkisinde, annenin çocuğuna göstereceği ilgi ve sevginin, çocuğun isteklerine olan duyarlılığının, çocuğun kişiliğini olumlu

yönde etkileyebileceği, tam tersi olan durumlarda ise çocuğun kişiliğini olumsuz yönde etkileyebileceği değerlendirilmektedir (Özer, 2011).

Bununla birlikte, alanda yapılan çalışmalara göre, bağlanma ve psikopatoloji arasında da bir ilişki olduğu söylenebilmektedir. Bağlanma ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi gözden geçirmek amacıyla hazırlanan bir yazıda, Kesebir, Özdoğan Kavzoğlu ve Üstündağ'ın (2011) aktardıklarına göre, güvensiz bağlanma biçimi daha sonraki yaşam dönemlerinde psikopatolojinin belirleyicisi olarak düşünülmüşken güvenli bağlanma sağlıklı süreçlerle ilişkilendirilmiştir. Güvenli bağlanma, doğanın özgün modelidir. Diğer yandan, güvensiz bağlanma biçimleri olan kaygılı/ikircikli bağlanma anksiyete bozuklukları ve depresif bozukluklarla ilişkilendirilirken, kaçınan bağlanma davranış bozukluğu ve diğer dışa vuruk patolojilerle ilişkilendirilmiştir. Ayrıca, dağınık bağlanmanın (dezorganize/dezoryante) ise dissosiyatif bozukluklarla birlikteliğinden söz edilmiştir (Kesebir, Özdoğan Kavzoğlu & Üstündağ, 2011).

1.3.2. Bağlanma Stilleri

Bağlanma kuramı, Bowlby tarafından tanımlandıktan sonra, Ainsworth ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Laboratuvar ortamında, yabancı durum testi denilen bir uygulama ile annesinden ayrılan ve sonradan annesiyle buluşturulan çocukların tepkileri gözlenmiş ve bu değerlendirmeler güvenli ve güvensiz bağlanma örüntüleri (attachment patterns) olarak adlandırılmıştır. Bunlar, güvenli (secure), kaygılı-ikircikli (anxious/ambivalent) ve kaçınan (avoidant) olarak 3'e ayrılmaktadır. Bunlara daha sonra dağınık (dezorganize/dezoryante) bağlanma adı altında bir üçüncü güvensiz bağlanma tipi daha eklenmiştir. Bartholomew ve Horowitz ise kişinin kendisinin ve başkalarının içsel çalışma modelinden yola çıkarak güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimlerini ortaya koymuşlardır (Kesebir, Özdoğan Kavzoğlu & Üstündağ, 2011).

Hazan ve Shaver (1987) ile Collins ve Read (1990), yaşamın ilk zamanlarında oluşan zihinsel modellerin çok değişmeden yetişkinlikte de işlev gördüğü varsayımından (Bowlby, 1977) yola çıkarak ergenlerin ve yetişkinlerin bağlanma stillerini araştırmışlar ve erken yaşlarda oluşan bu bağlanma stillerinin ileriki yaşlarda da geçerli olabileceğini saptamışlardır.

Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri tanımlanmıştır. Buna göre, yetişkin bağlanma stilleri, olumlu ve olumsuz nitelikte “benlik” ve “başkaları” boyutlarında bulunmaktadır.

Güvenli bağlanma, “olumlu benlik” ve “olumlu başkaları” modellerinin birleşiminden oluşmaktadır. Güvenli bağlanma stiline sahip olan kişiler kendilerini sevmeye değer görmektedir. Başkaları ile kolaylıkla iletişim kurabilen bu kişiler, başkalarına güvenmekte ve onlara destek vermektedir. Bunun yanında, bu kişiler özerk kalmayı başarabilen benlik saygıları yüksek kişilerdir (Griffin & Bartholomew, 1994). Araştırmalar, güvenli bağlanan bireylerin; kendilerine ve çevrelerine yönelik olumlu değerlendirmeler yaptıklarını ortaya koymaktadır (Hisli Şahin & Yaka, 2010). Bu kişilerde psikolojik semptomların daha az görüldüğü ve daha az depresyonda oldukları (Surcinell, Rossi, Montebanocci, & Balduino, 2010) bulunmuştur. Romantik ilişkilerine daha uzun süre devam edebilmektedirler (Hazan & Shaver, 1987). Erdoğan (2007), güvenli bağlanan kişilerin evliliklerinde daha az sorun yaşadıkları bulmuştur. Bununla birlikte, güvenli bağlanan kişilerin akademik performanslarının da daha yüksek olduğu ileri sürülmektedir (Gore & Rogers, 2010).

Saplantılı bağlanma, “olumsuz benlik” ve “olumlu başkaları” modelinin birleşiminden oluşmaktadır. Bu bireylerin başkalarına bağımlılık geliştirme eğiliminde olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, başkaları tarafından onaylanma ihtiyacında olmaları da söz konusudur (Griffin & Bartholomew, 1994). Bu bağlanma stiline sahip olan bireylerin ebeveynlerinin tutarsız davranışları sergiledikleri düşünülmektedir (Soygüt, 2004). Saplantılı bağlananların daha çok stres (Pielage, Gerlsma, & Schaap, 2000), depresyon yaşadıkları (Surcinell ve ark., 2010) ve yeme tutum sorunu yaşadıkları (Batur ve ark., 2005) ileri sürülmektedir.

Korkulu bağlanma, “olumsuz benlik” ve “olumsuz başkaları” modellerinden meydana gelmektedir. Bu stildeki bireyler, hem utangaç hem de başkalarına güvenmede sorun yaşayan kişiler olarak karakterize edilmektedir (Griffin & Bartholomew, 1994). Korkulu bağlanan bireylerin; yüksek oranda depresyon yaşadıkları (Whiffen, Kallos-Lilly & Macdonald, 2001) görülmüştür. Ayrıca, korkulu bağlananların, kişilerarası problemler yaşadıkları (Haggerty, Hilsenroth, & Vala-Stewart, 2009) ileri sürülmekte ve yeme tutum sorunu gösterdikleri (Batur ve ark., 2005) görülmektedir.

Kayıtsız bağlanmada ise “olumlu benlik” ve “olumsuz başkaları” zihinsel modelleri birleşmektedir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler, yüksek özerklik duygusuna sahip olmalarına rağmen yakınlık kurmaktan kaçınmaktadırlar (Griffin & Bartholomew, 1994). Bu kişiler hayal kırıklığı yaşamaktan çekinirler. Bu nedenle, kayıtsız bağlananlar, yakın ilişkilerden uzak durabilirler ve başkaları ile iletişim kurmanın da önemsiz olduğu inancına sahiptirler (Soygüt, 2004). Jellema (2000), çalışmasında, bu kişilerin narsistik kişilik bozukluğuna yakın olduğunu ileri sürmüştür.

1.4. Bağlanma Stilleri ile Problemlı İnternet Kullanımı

Gündoğan'ın (2015) belirttiğine göre, bireyin, bağlanma figürü, bireyin davranış örüntüleri, iletişimi ve ruh sağlığında önemli rol oynamaktadır. Bağlanma stilleri ile bağımlılık arasındaki ilişkiye bakan araştırmaların çoğunda alkol bağımlılığı ile ilişkisinin incelendiği gözükmektedir. Başta kaygılı bağlanma stiline alkol bağımlılığının güçlü yordayıcısı olduğunu gösteren birtakım çalışma bulunmaktadır (McNally, Palfai, Levine, & Moore, 2003; Cooper, Shaver & Collins 1998) . Cooper ve arkadaşları (1998) çalışmalarında, güvensiz bağlananlar, güvenli bağlanan ergenlere kıyasla maddeye daha yüksek düzeyde kullandıklarını bulmuşlardır. Bunun yanında, kaçınan bağlanan ergenler kaygılı-kararsız ya da güvenli bağlananlara göre alkol ya da madde denemeye daha fazla eğilim göstermiştir. Esrar deneyenler arasında da güvenilirle kıyasla kaygılı bağlananların madde kullanım sıklığının daha fazla olduğu ortaya koyulmuştur.

Literatüre bakıldığında, bağlanma stilleri ve problemlı internet kullanımı ya da internet bağımlılığına ilişkin çalışmaların genellikle üniversite öğrencileri arasında yapıldığı görülmektedir. İnternet bağımlılığı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri inceleyen araştırma bulguları güvenli bağlanma stiline internet bağımlılığıyla negatif yönde ilişkilirken korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin ise pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Lei & Wu, 2007). Morsünbül (2014), üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmasının sonucunda, internet bağımlısı olarak karakterize bireylerin bağlanma örüntülerinin daha çok kaygı ve kaçınmayla biçimlendiğini ileri sürmektedir. Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bir başka araştırma, problemlı internet kullanımı ile kayıtsız ve saplantılı bağlanma stili

arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca aynı çalışma bulguları, güvenli bağlananlarda diğer bağlanma stillerine göre problemlili internet kullanımı daha az olduğunu göstermektedir (Odacı & Çıkrıkçı, 2014). Aydın, Şahin, ve Sarı (2014), çalışmalarında saplantılı bağlanma stili ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuş ve saplantılı bağlanma stilinin internet bağımlılığını anlamlı düzeyde yordadığını saptamışlardır. Kang ve arkadaşları (2012), üniversite öğrencilerinin bağlanma kaygılarının internet bağımlılığını yordadığını bulmuşlardır. İnternet bağımlısı olan grupta kontrol grubuna göre daha kaygılı bağlanma bulunmuştur (Şenormancı, Şenormancı, Güçlü, & Konkan, 2014).

Literatür tarandığında, son yıllarda bağlanma kuramı ile internet arasındaki ilişkiye dair çalışmalar gibi bağlanma ve sosyal ağların kullanımıyla ilgili yapılan araştırmaların da arttığı görülmektedir. Problemlili internet kullanımının oluşmasında internet kullanımına dair davranış örüntülerinin de etkili olabileceği düşünülmektedir (Davis, 2001). Bazı araştırmacılar internet kullanıcılarının internetin kendisine değil internette elde ettikleri kumar oynama, sohbet, alış-veriş ve oyun gibi materyallere bağımlı olduklarını belirtmektedirler (Davis, 2001; Tsai & Lin, 2003). Ceyhan (2010) yapmış olduğu bir çalışmada internet kullanım amaçlarının problemlili internet kullanımında önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmasında, interneti “tanımadıkları kişilerle sosyal ilişkiler kurma” amacıyla kullanmanın, problemlili internet kullanımının en temel yordayıcısı olduğunu ve de “eğlenme” amacı ile internet kullanımı ve “tanıkları ve yakınları ile iletişim kurma” amacı ile internet kullanımının yordayıcı değişkenler olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal medya araçları kişilere hem tanıdığı hem de tanımadığı kişilerle iletişim kurma ve eğlenme amaçlı hizmet sunmaktadır. İnsanlar sosyal medya aracılığı ile günlük düşüncelerini paylaşabilmekte, bu düşünceler üzerine tartışabilmekte ve yeni fikirler ortaya koyabilmektedirler. Bunun yanında kişisel bilgileri ile birlikte çeşitli fotoğraflar, videolar paylaşabilmekte, iş arayıp bulabilmekte ve de sıkılmadan gerçek dünyayı sanal ortamda yaşayabilmektedirler. Bu durum gün geçtikçe tüm dikkatlerin bu alana yönelmesine neden olmaktadır (Akıncı Vural & Bat, 2010).

Rom ve Alfasi (2014), 190 İsraili genç yetişkinle yaptıkları çalışmada, güvensiz bağlanmaya sahip olan bireylerin sosyal medya araçlarından biri olan Facebook'a yönelik duygularını ilişkili bulmuş ve Facebook üzerinden ilişkilerini de benzer şekilde olduğunu ortaya koymuştur. Rao ve Madan (2013)'nin Bangalore'de yaptıkları çalışmada güvenli ve güvensiz bağlanan ergenlerin Facebook kullanım alışkanlıklarının farklılaştığını ortaya koymuşlardır. Yine yakın zamanlı bir araştırmada, bağlanma kuramının sosyal medya davranışları üzerindeki kişilik etkisini incelemek için özellikle yararlı bir çerçeve sunduğu belirtilmiştir (Hart, Nailling, Bizer, & Collins, 2015) . Başka bir çalışmada bağlanmaya hasar veren problemli anne ergen ilişkileri beliren yetişkinlerin çevrimiçi iletişimi tercih etmelerini, internette tanışılan biriyle ilişki kurma olasılığının yükselmesini ve çevrimiçi ilişkilerin düşük niteliğini yordadığı bulunmuştur (Szwedo, Mikami & Allen, 2001: Akt. Santrock, 2012).

Görüldüğü gibi, yoğun ve kontrolsüz internet kullanımı ile bağlanma stillerine ilişkin yapılan araştırmalar problemli internet kullanımı/internet bağımlılığı ya da internetin sağladığı bir hizmet alanıyla(sosyal medya araçları) ilgili olabilmektedir. Alanyazın incelendiğinde, problemli internet kullanımı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye yönelik ergenler ile yapılan araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, ergenlerin problemli internet kullanımlarının bağlanma stilleri ve bazı sosyo-değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

- Ergenlerin problemli internet kullanımı ve bağlanma stilleri arasında ilişki var mıdır?
- Ergenlerin bağlanma stilleri problemli internet kullanımını yordamakta mıdır?
- Cinsiyet değişkenine göre ergenlerin problemli internet kullanımları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- a) problemlı internet kullanımı aşırı kullanım alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- b) problemlı internet kullanımı sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- c) problemlı internet kullanımı internetin olumsuz kullanımı alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Okul türü değişkenine göre ergenlerin problemlı internet kullanımları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - a) problemlı internet kullanımı aşırı kullanım alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - b) problemlı internet kullanımı sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - c) problemlı internet kullanımı internetin olumsuz kullanımı alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Sınıf düzeyine göre ergenlerin problemlı internet kullanımları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - a) problemlı internet kullanımı aşırı kullanım alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - b) problemlı internet kullanımı sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - c) problemlı internet kullanımı internetin olumsuz sonuçları alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Kardeş sayısına göre ergenlerin problemlı internet kullanımları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - a) problemlı internet kullanımı aşırı kullanım alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - b) problemlı internet kullanımı sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- c) problemlı internet kullanımı internetin olumsuz sonuçları alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Algılanan anne tutumuna göre ergenlerin problemlı internet kullanımları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - a) problemlı internet kullanımı aşırı kullanım alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - b) problemlı internet kullanımı sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - c) problemlı internet kullanımı internetin olumsuz sonuçları alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Algılanan baba tutumuna göre; ergenlerin problemlı internet kullanımları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - a) problemlı internet kullanımı aşırı kullanım alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - b) problemlı internet kullanımı sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
  - c) problemlı internet kullanımı internetin olumsuz sonuçları alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.6. Tanımlar

Araştırmada geçen temel kavramların işevuruk tanımları aşağıda verilmiştir:

Problemlı İnternet Kullanımı: Genel olarak problemlı internet kullanımı, yoğun ve kontrol dışı internet kullanımından dolayı kişinin psikolojik, sosyal, mesleki ve akademik hayatında birçok sıkıntıya sebep olabilecek biliş ve duyuşla ilgili yönleri olan çok boyutlu bir problem durumudur (Caplan, 2002).

Güvenli bağlanma: “Olumlu benlik” ve “olumlu başkaları” modellerinin birleşiminden oluşan bağlanma stildir. Güvenli bağlanma stiline sahip olan kişiler kendilerini sevmeye değer görmektedir. Başkaları ile kolaylıkla iletişim kurabilen bu kişiler, başkalarına güvenmekte ve onlara destek vermektedir. Bunun yanında, bu

kişiler özerk kalmayı başarabilen benlik saygıları yüksek kişilerdir (Griffin & Bartholomew, 1994).

Saplantılı bağlanma: “Olumsuz benlik” ve “olumlu başkaları” modelinin birleşiminden oluşan bağlanma stilidir. Bu bireylerin başkalarına bağımlılık geliştirme eğiliminde olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, başkaları tarafından onaylanma ihtiyacında olmaları da söz konusudur (Griffin & Bartholomew, 1994). Bu bağlanma stiline sahip olan bireylerin ebeveynlerinin tutarsız davranışları sergiledikleri düşünülmektedir (Soygüt, 2004).

Korkulu bağlanma: “Olumsuz benlik” ve “olumsuz başkaları” modellerinden meydana gelen bağlanma stilidir. Bu stildeki bireyler, hem utangaç hem de başkalarına güvenmede sorun yaşayan kişiler olarak karakterize edilmektedir (Griffin & Bartholomew, 1994).

Kayıtsız bağlanma: “Olumlu benlik” ve “olumsuz başkaları” zihinsel modellerinden oluşan bağlanma stilidir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler, yüksek özerklik duygusuna sahip olmalarına rağmen yakınlık kurmaktan kaçınılmaktadırlar (Griffin & Bartholomew, 1994). Bu kişiler hayal kırıklığı yaşamaktan çekinirler. Bu nedenle, kayıtsız bağlananlar, yakın ilişkilerden uzak durabilirler ve başkaları ile iletişim kurmanın da önemsiz olduğu inancına sahiptirler (Soygüt, 2004).

Bu araştırmada da, sözü edilen dörtlü bağlanma stilleri esas alınmıştır.

Demokratik ebeveyn stili: demokratik ebeveynler çocuklarına duyarlı davranırlar ve davranışlarını da kontrol ederler (Maccoby & Martin, 1983).

Otoriter ebeveyn stili: otoriter ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını kontrol etmekle birlikte, çocuklarına karşı duyarsız oldukları görülmektedir (Maccoby & Martin, 1983).

İzin verici/müsamahakâr ebeveyn stili: İzin verici/müsamahakâr ebeveynlerin, çocuklarına sıcak ve ilgili davranmakla birlikte onları kontrol etmek için herhangi bir çaba göstermedikleri görülmektedir (Maccoby & Martin, 1983).

İzin verici/ihmalkâr ebeveyn stili: İzin verici/ihmalkâr ebeveynlerin ise, çocuklarına çok az zaman ayırdıkları, onlara çok az özen gösterdikleri ve davranışlarını kontrol etmedikleri söylenmektedir (Maccoby & Martin, 1983).

1.7. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de internet kullanımı gençler ve ergenler tarafından yaygın bir şekilde ve çok çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. İnternetin olumlu yönlerinin yanında olumsuz ve dramatik etkileri de söz konusudur. Yapılan araştırmalar ergenlerde yoğun internet kullanımı, problemlili/patolojik internet kullanımı veya internet bağımlılığı gibi davranış problemlerine rastlanıldığını göstermektedir. Bu nedenle, ergenlerin internet kullanım davranışlarının doğasını anlamaya yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda, örneklemin öncelikle demografik özellikleri genel olarak betimlenecektir. Ardından, kişinin problemlili internet kullanım davranış örüntülerinde etkili olabilecek bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenecektir. Bununla birlikte, problemlili internet kullanımının bazı sosyo-değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakılacaktır. Böylelikle, ulaşılan sonuçlarla, ergenlerin problemlili internet kullanımı üzerine düşünme, tartışma ve yeni araştırma olanaklarının yaratılması ön görülmektedir. Bununla birlikte, ergenlere yönelik yapılabilecek önleyici müdahale çalışmalarında, burada belirtilecek ergenlerin internet kullanımı ve ruh sağlıkları arasındaki ilişkilerin ortaya konulmasına yardımcı olan bilgilerden yararlanılabileceği bir ortam sağlayacağı umulmaktadır.

1.8. Sayıtlı

Araştırmaya katılan öğrenciler kendilerine verilen veri toplama araçlarını içtenlikle ve nesnel olarak yanıtlamışlardır.

1.9. Sınırlılıklar

- Araştırma, İstanbul ilinde 2016–2017 Öğretim Yılı Bahar Döneminde çeşitli liselerde öğrenim gören dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci sınıf öğrencilerden toplanan verilerle sınırlılıdır.

- Araştırmada incelenen problemlı internet kullanımı değişkenine ilişkin veriler Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan (2007) tarafından geliştirilen Problemlı İnternet Kullanımı leği (PİK)'nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.
- Araştırmada incelenen bağlanma stilleri değişkenine ilişkin veriler Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen ve Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan İlişkiler Anketi leği'nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.
- Araştırmada incelenen sosyo-demografik bilgiler araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formundaki sorularla sınırlıdır.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu araştırma, lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile problemleri internet kullanımını arasındaki ilişkiyi açıklamaya dönük genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilen bir çalışmadır. Bu tür tarama araştırmalarının amacı, iki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini bulmaktır (Karasar, 2014).

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İstanbul ilindeki Kadıköy ve Bakırköy ilçelerindeki liseler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı, İstanbul İlinde Kadıköy ve Bakırköy ilçelerinde dört okulda (50. Yıl Tahran Anadolu Lisesi, Mustafa Saffet Anadolu Lisesi, Bakırköy Anadolu Lisesi, Kadıköy Meslek Lisesi) öğrenim görmekte olan lise 1. 2. 3. ve 4. sınıf öğrencileri meydana getirmektedir. Örneklem basit tesadüfi yöntemle seçilmiştir.

Araştırmaya 264'ü (45,8) kız ve 312'si (54,2) erkek olmak üzere toplam 576 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılanların 322'si Anadolu lisesinde (55,9) öğrenim görürken 254'ü meslek lisesinde (44,1) öğrenim görmektedir. Örneklemdeki 145 kişi (25,2) 9. sınıfa, 131 (22,7) kişi 10. sınıfa, 189 kişi (32,8) 11. sınıfa ve 111 kişi (19,3) de 12. sınıfa devam etmektedir. 69'u tek çocuktur (%12). 234'ünün bir kardeşi (%40,6) ve 169'unun iki kardeşi (%29,3) bulunmaktadır. Üç ve üçten fazla kardeşi olanlar ise 104 kişidir (%18,1). 60'ı demokratik (%10,4), 139'u otoriter (%24,1), 362'si izinverici/ hoşgörülü (%62,8) ve 15 ise izinverici/ihmalkar (%2,6) anne tutumuna sahip olduklarını belirtmişlerdir. 68'ı demokratik (%11,8), 196'u otoriter (%34,0), 271'si izinverici/ hoşgörülü (%47,0) ve de 41'i izinverici/ihmalkar (%7,1) baba tutumuna sahip olduklarını söylemişlerdir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada; öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek için kişisel bilgi formu, problemlerini internet kullanımını ortaya koymak için ‘Problemlerini İnternet Kullanım Ölçeği (PİKÖ)’ ve bağlanma stillerini ortaya koymak için ‘İlişki Ölçekleri Anketi’ kullanılmıştır. Kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmada bağımsız değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen form; öğrencilerin yaş, cinsiyet, eğitim kademeleri vb. demografik özelliklerini belirlemek için oluşturulmuştur.

Problemlerini İnternet Kullanım Ölçeği: Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan (2007) tarafından geliştirilen ‘Problemlerini İnternet Kullanımı Ölçeği’ bireylerin problemlerini internet kullanımını davranışlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçekte aşırı kullanım, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin internette geçirilen zamana ve kendisini internet bağımlısı olarak algılama durumuna göre bireylerin problemlerini internet kullanım davranışlarını ayırt edebildiği bulunmuştur. Ölçekte ‘tamamen uygun, oldukça uygun, biraz uygun, nadiren uygun, hiç uygun değil’ şeklinde 5 li likert tiptedir. Bireyler 33 maddeden oluşan ölçekten en düşük 33 en yüksek 165 puan alınabilir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireylerin internet kullanımlarının sağlıksızlaştığını, internet’in yaşamlarını olumsuz bir şekilde etkilediğinin ve bağımlılık gibi bir patolojiye eğilim oluşturabileceğinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Yapı geçerliliği çalışmaları sonucunda, ölçeğin üç faktöründen 1. faktörün (internet’in olumsuz sonuçları) tek başına varyansın %23.36 sını, 2. faktörün (sosyal fayda/sosyal rahatlık tek başına varyansın 14.62 sini ve de 3. faktörün (aşırı kullanım süresi) tek başına varyansın %8.98 ini açıklamıştır. Ölçütlere dayalı geçerliliği belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarda, interneti 0-2 saat, 3-6 saat, 7-10 saat, 11-20 saat, 21-40 saat ve 41 ve daha fazla kullanan gruplar arasındaki tüm olası ikili karşılaştırma sonuçları önemli çıkmıştır ($p < .05$). Buna göre, ayırt ediciliğinin bir göstergesi olarak haftada ortalama interneti kullanma süresi bakımından gruplar

arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Böylece, internette daha çok vakit harcayanların daha fazla problemlili internet kullanımına sahip olduğu bulunmuştur.

İç tutarlılığı belirlemeye yönelik yapılan çalışmalar sonucunda, ölçeği oluşturan üç faktörün iç tutarlılık kat sayısı ise 1. faktör için 0.94, 2. faktör için 0.85 ve 3. faktör için 0.75 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, PİKÖ'nün iç tutarlılığının oldukça yüksek ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Madde toplam puan güvenilirliğini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarda, ölçeğin toplam puanları ile 1. faktör arasında 0.94, 2. faktör arasında 0.85 ve 3. faktör arasında 0.74 korelasyon katsayıları bulunmuştur ($p < .001$). Alt ölçeklerin birbiri ile korelasyonlarında ise 1. ve 2. faktör arasında 0.70, 1. ve 3. faktör arasında 0.57, 2. ve 3. faktör arasında 0.49 korelasyon kat sayıları bulunmuştur ($p < .001$).

Uç grupların karşılaştırılması ile güvenilirliği belirlemeye yönelik çalışmada ise, ölçeğin dört hafta ara ile elde edilen test tekrarı puanlarının korelasyonu 0.81 olarak bulunmuştur ($p < .001$). Ölçeğin iki parçası arasındaki korelasyon ise 0.83 olarak bulunmuştur. Ölçekten elde edilen bu sonuçlar, ölçeğin güvenilir olduğunun önemli bir işaretleridir.

İlişki Ölçekleri Anketi: Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. 30 maddeden oluşan ölçeğin 17 maddesi güvenli, kayıtsız, korkulu, saplantılı olmak üzere dört bağlanma stiline ölçümüyle ilgilidir. Ölçek 7 'li likert tiptedir (1=beni hiç tanımlamıyor, 7=tamamen beni tanımlıyor). Güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri beşer madde ile ve saplantılıyla korkulu bağlanma stilleri dörder madde ile ölçülmektedir. Ölçeğin alt ölçeklerindeki alınan puanlara göre katılımcılar bağlanma stilleri içerisinde hangi grupta en yüksek puan aldıysa o grupta değerlendirilmektedir. Yurtdışında yapılan çalışmalarda, ölçeğin alt ölçeklerinin görece düşük düzeyde iç tutarlılık katsayılarına sahip olduğu ancak kabul edilebilir düzeyde test tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu saptanmıştır. Türkiye'de yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında, İlişki Ölçekleri anketinin güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı olmak üzere dört faktör yapısından oluştuğu ayrıca ölçeğin test tekrar test yöntemi ile tüm boyutlarda güvenilirlik katsayılarını .54 ile .61 arasında değişen değerlerde hesaplanmıştır (Sümer & Güngör, 1999).

2.3. İşlem

Uygulamaya başlanmadan önce çalışmanın yapılabilmesi için Maltepe Üniversitesi Etik Kurul ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ilgili bölümlerinden gerekli izin yazısı alınmıştır. Bu izin yazıları ile Kadıköy ve Bakırköy'deki lise kademesindeki okullar ziyaret edilerek; her liseden 1, 2, 3 ve 4. sınıflardan katılımcılar rastgele seçilmiştir. Uygulamalar sınıf ortamında ve araştırmacının gözetiminde yapılmıştır. Araştırmaya katılacak öğrencilere önce yazılı ve sözlü olarak bilgi verilmiştir. Bundan sonra, öğrencilere anne-babalarına imzalatılmak üzere izin belgeleri dağıtılmıştır. Daha sonra, anne-babaları çalışmaya katılmalarına izin veren öğrencilerden veri toplama araçları doldurmaları istenmiştir. Araştırma daha önceden okul idaresiyle görüşme sonrası belirlenmiş ders saatlerinde 30-40 dakikalık ders saati sürecinde yapılmıştır. Bu sürede araştırmacı ve ders öğretmeni sınıfta beklemiş ve ölçek ile ilgili anlaşılamayan sorular olduğunda araştırmacı tarafından cevaplanmıştır.

Öğrencilere uygulanan ölçekler aracılığıyla toplanarak veriler bilgisayar ortamında, SPSS 23.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlardan frekans analizi kullanılarak örnekleme dair bilgiler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bir sonraki aşama ise araştırma amaçlarına dair bulguların belirlenmesidir. Bu doğrultuda bağlanma stilleri ve problemler internet kullanım ilişkisi araştırmak amacıyla pearson çarpım moment korelasyon analizi yapılmıştır. Ayrıca, bağımsız grup T testi (Independent T-Testi) ve Tek yönlü Varyans (One Way Anova) analizi ile non-parametrik Kruskal Wallis kullanılarak araştırma amaçlarındaki bulgular ortaya konmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, incelenen alt problemlere dair verilerin istatistiksel analizi sonucunda elde edilmiş bulgulara yer verilecektir. Lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımına ilişkin bilgiler, araştırmanın bağımsız değişkenleri açısından sunulacaktır.

Bu bölümde, öncelikle demografik değişkenlere ilişkin bilgilere yer verilecektir. Daha sonra ise, problemlili internet kullanımı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiler incelenecek ve problemlili internet kullanımını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizinin sonuçları aktarılacaktır. Ardından, problemlili internet kullanımının bazı sosyo-değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakılacaktır. Son olarak da, problemlili internet kullanımının algılanan anne tutumu ve algılanan baba tutumu bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı ayrı ayrı araştırılacaktır.

3.1. Demografik Değişkenlerin Betimlenmesi

Katılımcılara araştırmacı tarafından oluşturulan cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi gibi demografik özelliklerini betimleyen sorular kişisel bilgi formunda sunulmuştur. Araştırmanın örneklemini Kadıköy ve Bakırköy ilçelerine bağlı iki farklı lise türünde (50. Yıl Tahrir Anadolu Lisesi, Mustafa Saffet Anadolu Lisesi, Bakırköy Anadolu Lisesi, Kadıköy Meslek Lisesi) öğrenimlerine devam eden 576 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılara ait cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi ve kardeş sayısı dağılımları Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların demografik özellikleri

	N	%
Cinsiyet		
Kız	264	45,8
Erkek	312	54,2
Okul türü		
Anadolu Lisesi	322	55,9
Meslek Lisesi	254	44,1
Sınıf düzeyi		
9. sınıf	145	25,2
10. sınıf	131	22,7
11. sınıf	189	32,8
12. sınıf	111	19,3
Kardeş sayısı		
Tek çocuk	69	12,0
1 kardeş	234	40,6
2 kardeş	169	29,3
3 ve üstü kardeş	104	18,1
Toplam	576	100,0

Tablo 3.1’den anlaşılacağı gibi araştırmaya katılanların (N=576), 264’ü kız (45,8) ve 312’si erkektir (54,2). Katılımcıların 322’si Anadolu lisesinde (55,9) öğrenim görürken 254’ü meslek lisesinde (44,1) öğrenim görmektedir. Örneklemin 145’i 9. sınıf (%25,2), 131’i 10. sınıf (22,7), 189’u 11. sınıf (32,8) ve 111’i de 12. sınıf (19,3) öğrencileridir. Katılımcıların kardeş durumlarına ilişkin bilgiler şu şekildedir: 69’u tek çocuktur (%12). 234’ünün bir kardeşi (%40,6) ve 169’unun iki kardeşi (%29,3) bulunmaktadır. Üç ve üçten fazla kardeşi olanlar ise 104 kişidir (%18,1).

Katılımcıların algılanan anne tutumu ve algılanan baba tutumuna ilişkin dağılımları Tablo 3.2.’de bulunmaktadır.

Tablo 3.2. Katılımcıların algılanan anne tutumu ve algılanan baba tutumu dağılımları

	N	%
Algılanan anne tutumu		
Demokratik	60	10,4
Otoriter	139	24,1
İzin verici/ hoşgörülü	362	62,8
İzin verici/ ihmalkar	15	2,6
Algılanan baba tutumu		
Demokratik	68	11,8
Otoriter	196	34,0
İzin verici/ hoşgörülü	271	47,0
İzin verici/ ihmalkar	41	7,1
Toplam	576	100,0

Tablo 3.2 de görüldüğü üzere, katılımcıların algıladıkları anne tutumları dağılımları şu şekildedir: 60'ı demokratik (%10,4), 139'u otoriter (%24,1), 362'si izinverici/ hoşgörülü (%62,8) ve 15 ise izinverici/ihmalkar (%2,6) anne tutumuna sahip olduklarını belirtmişlerdir. Yine tablodan da anlaşılacağı gibi, katılımcıların algıladıkları baba tutumları dağılımları şu şekildedir: 68'ı demokratik (%11,8), 196'u otoriter (%34,0), 271'si izinverici/ hoşgörülü (%47,0) ve de 41'i izinverici/ihmalkar (%7,1) baba tutumuna sahip olduklarını söylemişlerdir.

3.2. Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımları ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Çalışmada katılımcılara problemlı internet kullanımı davranışlarını belirlemek amacıyla Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği ve bağlanma stillerini belirlemek amacıyla İlişki Ölçekleri Anketi soruları yöneltilmiştir. Ergenlerin problemlı internet kullanımı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyonu analizi sonuçları Tablo 3.3'te verilmektedir.

Tablo 3.3. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı İle Bağlanma Stilleri Puanlarına İlişkin Pearson Çarpım Moment Korelasyonu Analiz Sonuçları

	Aşırı kullanım	Sosyal fayda/ sosyal rahatlık	İnternetin olumsuz sonuçları	Problemlı internet kullanımı (toplam)
Güvenli bağlanma	r = -.03	r = -.02	r = .03	r = .01
Korkulu bağlanma	r = .14**	r = .13**	r = .10*	r = .14**
Kayıtsız bağlanma	r = .15***	r = .12**	r = .05	r = .10*
Saplantılı bağlanma	r = .03	r = .11*	r = .07	r = .09*

*p< .05, **p< .01, ***p< .001

Tablo 3.3.'ten anlaşılacağı üzere, problemlı internet kullanımı ölçeğinin aşırı kullanım, sosyal fayda/ sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları alt boyutlarının yanı sıra problemlı internet kullanımından alınan puanlarla, ilişki ölçekleri anketi ölçeğinin güvenli, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere Pearson Çarpım Moment Korelasyonu analizi yapılmıştır. Bunun sonucunda, problemlı internet kullanımı ölçeğinin aşırı kullanım

alt boyutu puanları ile bağlanma stillerinden korkulu bağlanma ($r = .14$; $p < .01$) ve kayıtsız bağlanma ($r = .15$; $p < .001$) puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca, problemlili internet kullanımı ölçeğinin sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu puanları ile bağlanma stillerinden korkulu bağlanma ($r = .13$; $p < .01$), kayıtsız bağlanma ($r = .12$; $p < .01$) ve saplantılı bağlanma ($r = .11$; $p < .05$) puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte, problemlili internet kullanımı ölçeğinin internetin olumsuz sonuçları alt boyutu puanları ile bağlanma stillerinden korkulu bağlanma ($r = .10$; $p < .05$) puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Son olarak, problemlili internet kullanımı ölçeğinin toplam puanları ile bağlanma stillerinden korkulu bağlanma ($r = .14$; $p < .01$), kayıtsız bağlanma ($r = .10$; $p < .05$) ve saplantılı bağlanma ($r = .09$; $p < .05$) puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

3.3. Bağlanma Stillerinin Problemlili İnternet Kullanımı ve Alt Boyutlarını Yordayıcılığının İncelenmesine Dair Bulgular

Bağlanma stillerinin problemlili internet kullanımını yordayıp yordamadığını belirlemek üzere regresyon analizi yapılmıştır. Problemlili internet kullanımı ve onun alt boyutları olan aşırı kullanım, sosyal fayda /sosyal rahatlık ile internetin olumsuz sonuçlarına ait analiz sonuçları ayrı tablolar halinde sunulmuştur. İlk olarak, bağlanma stillerinin problemlili internet kullanımının aşırı kullanım alt boyutunu yordayıp yordamadığını gösteren Tablo 3.4'te yer verilmiştir.

Tablo 3.4. Bağlanma stillerinin problemlili internet kullanımını aşırı kullanım alt boyutu regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Sh	β	t	p	R	R ²	ΔR^2	F
	16,29	1,47		11,09	,000	,17	,03	,02	4,35
GB	-,06	,22	-,01	-,25	,799				
KOB	,37	,20	,09	1,84	,066				
KAB	,43	,19	,11	2,22	,027				
SB	,08	,22	,01	,38	,702				

GB, güvenli bağlanma; KOB, korkulu bağlanma; KAB, kayıtsız bağlanma; SB, saplantılı bağlanma

Yapılan regresyon analizi sonucunda bağlanma stillerinden kayıtsız bağlanma stilinin problemlili internet kullanımının aşırı kullanım alt boyutu üzerinde anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur ($F=4,352$; $p<.05$). Tablodan anlaşılacağı gibi kayıtsız bağlanma stili aşırı kullanım alt boyutunu yordamaktadır ($\beta=.110$; $p<.05$). Kayıtsız bağlanma stili aşırı kullanım boyutunun %2 'sini açıklamaktadır.

Bağlanma stillerinin problemlili internet kullanımının sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutunu yordayıp yordamadığına ilişkin regresyon analiz sonuçları Tablo 3.5'da bulunmaktadır.

Tablo 3.5. Bağlanma Stillerinin Problemlili İnternet Kullanımının Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Sh	β	t	p	R	R ²	ΔR^2	F
	14,53	2,71		5,35	,000	,18	,03	,02	4,61
GB	-,15	,41	-,02	-,37	,714				
KOB	,72	,38	,09	1,93	,054				
KAB	,50	,36	,07	1,40	,162				
SB	,97	,41	,10	2,36	,019				

GB, güvenli bağlanma; KOB, korkulu bağlanma; KAB, kayıtsız bağlanma; SB, saplantılı bağlanma

Tablo 3.5'da verildiği üzere, regresyon analizinin sonucunda, bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma stilinin problemlili internet kullanımının sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu üzerinde anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur ($F=4,610$; $p<.05$). Saplantılı bağlanma stilinin sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutunu yordadığı görülmektedir ($\beta=.098$; $p<.05$). Saplantılı bağlanma stili sosyal fayda/sosyal rahatlık boyutunun %2 'sini açıklamaktadır. Bağlanma stillerinin problemlili internet kullanımının internetin olumsuz sonuçları alt boyutunu yordamadığı bulunmuştur ($F=2,103$; $p >.05$).

Bağlanma stillerinin problemlili internet kullanımını yordayıp yordamadığına ilişkin analiz sonuçları Tablo 3.6'te yer almaktadır.

Tablo 3.6. Bağlanma Stillerinin Problemlİ İnternet Kullanımı Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Sh	β	<i>t</i>	<i>P</i>	R	R ²	ΔR^2	F
	57,06	7,43		7,68	,000	,16	,03	,02	3,74
GB	,06	1,11	,01	,51	,960				
KOB	2,12	1,02	,10	2,07	,039				
KAB	1,13	,97	,06	1,16	,245				
SB	1,95	1,13	,07	1,74	,083				

GB, güvenli bağlanma; KOB, korkulu bağlanma; KAB, kayıtsız bağlanma; SB, saplantılı bağlanma

Yapılan regresyon analizi sonucunda bağlanma stillerinden korkulu bağlanma stilinin problemlİ internet kullanımı üzerinde anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur (F=3,743; p<.05). Tablodan anlaşılacağı gibi korkulu bağlanma stili problemlİ internet kullanımını yordamaktadır (β =,101; p<.05). Korkulu bağlanma stili problemlİ internet kullanımının %2'sini açıklamaktadır.

3.4. Problemlİ İnternet Kullanımı ile Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Araştırmada lise öğrencilerinin problemlİ internet kullanımının cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi ve kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu alt problemlere, ergenlerin demografik özelliklerine göre bağımsız gruplar için t testi ve tek faktörlü varyans analizi kullanılarak cevap aranmıştır.

3.4.1. Lise Öğrencilerinde Cinsiyete Göre Problemlİ İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin problemlİ internet kullanımlarına ilişkin aşırı kullanım, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları alt boyutlarının cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonuçları Tablo 3.7'de verilmiştir.

Tablo 3.7. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Problemlı İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	ss	Sh	t Testi		
						T	Sd	p
AK	Kadın	264	20,37	5,20	,32	1,78	574	,076
	Erkek	312	19,62	4,84	,27			
SF	Kadın	264	21,91	9,10	,56	2,87	574	,004
	Erkek	312	24,13	9,34	,52			
İOS	Kadın	264	35,22	14,04	,86	1,24	574	,217
	Erkek	312	36,77	14,59	,82			
PIK	Kadın	264	77,50	25,33	1,56	-1,40	574	,163
	(toplam)	Erkek	312	80,46	25,28			

AK, aşırı kullanım; SF/SR, sosyal fayda/ sosyal rahatlık; İOS, internetin olumsuz sonuçları; PIK, problemlı internet kullanımı

Tablo 3.7’de görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre kadın ve erkek öğrencilerin problemlı internet kullanımlarına ilişkin sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ($t = 2,872$; $p < .05$). Bu sonuca göre erkek öğrencilerinin problemlı internet kullanımı sosyal fayda/sosyal rahatlık düzeylerinin ($\bar{X} = 24,13$), kadınlarınkine göre ($\bar{X} = 21,91$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.4.2. Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarına ilişkin aşırı kullanım, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları alt boyutlarının okul türüne göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonuçları Tablo 3.8’de verilmiştir.

Tablo 3.8. Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Problemlı İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	ss	Sh	t Testi		
						T	Sd	p
AK	Anadolu Lisesi	322	19,86	5,08	,28	-,47	574	,637
	Meslek Lisesi	254	20,07	4,95	,31			
SF/SR	Anadolu Lisesi	322	21,90	8,95	,50	3,57	574	,000
	Meslek Lisesi	254	24,66	9,51	,60			
İOS	Anadolu Lisesi	322	34,95	13,76	,77	2,03	574	0,43
	Meslek Lisesi	254	37,39	14,99	,94			
PIK	Anadolu Lisesi	322	76,73	24,15	1,35	-2,55	574	,011
	(toplam)	Meslek Lisesi	254	82,12	26,48			

AK, aşırı kullanım; SF/SR, sosyal fayda/ sosyal rahatlık; İOS, internetin olumsuz sonuçları; PIK, problemlı internet kullanımı

Tablo 3.8'den anlaşıldığı gibi, öğrencilerin problemlı internet kullanımı ölçeği puanlarının öğrencinin okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekteştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, ergenlerin problemlı internet kullanımı aşırı kullanım alt boyutu puanlarının öğrencinin okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($t=-,47$; $p >.05$). Örneklemlı oluşturan öğrencilerin problemlı internet kullanımı ölçeğinin sosyal fayda/ sosyal rahatlık alt boyut puanlarının öğrencinin okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekteştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=3,567$; $p<.01$). Buna göre, meslek lisesi öğrencilerinin problemlı internet kullanımına ilişkin sosyal fayda/sosyal rahatlık düzeylerinin ($\bar{X} =24,66$), anadolu lisesi öğrencilerine göre ($\bar{X} =21,90$) daha yüksek olduğu görölmektedir. Bununla birlikte, Tablo 3.8'de göröldüğu gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre okul türüne göre öğrencilerin problemlı internet kullanımı internetin olumsuz sonuçları alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($t=2,025$; $p<.05$). Meslek lisesi öğrencilerinin internetin olumsuz sonuçları düzeyinin ($\bar{X}=37,39$), Anadolu lisesi öğrencilerine göre ($\bar{X} =34,95$) daha yüksek olduğu görölmektedir. Son olarak, bağımsız grup t testi sonucunda, ergenlerin problemlı internet kullanımı toplam puanlarının öğrencinin okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($t=-2,546$; $p<.05$). Meslek lisesi öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyinin ($\bar{X}=82,12$), anadolu lisesi öğrencilerine göre ($\bar{X}=76,73$) daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

3.4.3. Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarına ilişkin aşırı kullanım, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları alt boyutlarının ve problemlı internet kullanımının sınıf düzeyine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 3.9'de verilmiştıir.

Tablo 3.9. Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Problemlı İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	fx ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		N	$\bar{X}$	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
AK	9. sınıf	145	20,97	4,92	G. Arası	234,51	3	78,169	3,13	,025
	10. sınıf	131	19,70	5,48	G. İçi	14267,73	572	24,944		
	11. sınıf	189	19,32	4,86	Toplam	14502,23	575			
	12. sınıf	111	20,06	4,71						
	Toplam	576	19,96	5,02						
SF/SR	9. sınıf	145	25,96	9,97	G. Arası	2033,56		677,85	8,14	,000
	10. sınıf	131	23,74	9,14	G. İçi	47624,41		83,26		
	11. sınıf	189	21,52	8,30	Toplam	49657,97				
	12. sınıf	111	21,38	9,28						
	Toplam	576	23,12	9,29						
İOS	9. sınıf	145	38,79	13,38	G. Arası	2217,42	3	739,14	3,65	,013
	10. sınıf	131	36,27	15,29	G. İçi	116197,19	572	203,14		
	11. sınıf	189	33,61	13,22	Toplam	118414,61	575			
	12. sınıf	111	36,23	15,70						
	Toplam	576	36,02	14,35						
PİK (toplam)	9. sınıf	145	85,71	24,39	G. Arası	10686,11	3	3562,04	5,69	,001
	10. sınıf	131	79,72	27,04	G. İçi	358099,22	572	626,05		
	11. sınıf	189	74,46	23,05	Toplam	368785,32	575			
	12. sınıf	111	77,68	26,54						
	Toplam	576	79,11	25,33						

AK, aşırı kullanım; SF/SR, sosyal fayda/ sosyal rahatlık; İOS, internetin olumsuz sonuçları; PİK, problemlı internet kullanımı

Tablo 3.9'da görüleceği üzere, problemlı internet kullanımı ölçeğinin alt boyutları aşırı kullanım (F=3,134; .05), sosyal fayda/sosyal rahatlık (F=8,141; .01), internetin olumsuz sonuçlarının (F=3,639; .05) ve problemlı internet kullanımlarının toplamının (F=5,690; .01) aritmetik ortalamalarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda sınıf düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu işlemin ardında ANOVA sonrasında anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere post-hoc analiz tekniğine geçilmiştir.

ANOVA sonrasında Scheffe çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffe testinin tercih edilmesinin nedeni alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Sheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.10. Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği Aşırı Kullanım Alt Boyutu Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Sınıf (i)	Sınıf (j)			
9. sınıf	10. sınıf	1,26323	,60202	,222
	11. sınıf	1,64806*	,55136	,031
	12. sınıf	,90245	,62987	,562
10. sınıf	9. sınıf	-1,26323	,60202	,222
	11. sınıf	,38483	,56779	,928
	12. sınıf	-,36077	,64430	,957
11. sınıf	9. sınıf	-1,64806*	,55136	,031
	10. sınıf	-,38483	,56779	,928
	12. sınıf	-,74560	,59724	,669
12. sınıf	9. sınıf	-,90245	,62987	,562
	10. sınıf	,36077	,64430	,957
	11. sınıf	,74560	,59724	,669

Tablo 3.10’de verildiği üzere, aşırı kullanım puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Sheffe testi sonucunda 9. sınıflar ile 11. sınıflar arasında 9. sınıfların lehine istatistiksel olarak ($p < .05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 3.11. Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği Sosyal Fayda/Sosyal Rahatlık Alt Boyutu Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Sınıf (i)	Sınıf (j)			
9. sınıf	10. sınıf	2,21816	1,09990	,255
	11. sınıf	4,43481*	1,00734	,000
	12. sınıf	4,57123*	1,15078	,001
10. sınıf	9. sınıf	-2,21816	1,09990	,255
	11. sınıf	2,21665	1,03735	,208
	12. sınıf	2,35307	1,17714	,263
11. sınıf	9. sınıf	-4,43481*	1,00734	,000
	10. sınıf	-2,21665	1,03735	,208
	12. sınıf	,13642	1,09115	,999
12. sınıf	9. sınıf	-4,57123*	1,15078	,001
	10. sınıf	-2,35307	1,17714	,263
	11. sınıf	-,13642	1,09115	,999

Tablo 3.11’de sunulduğu gibi, sosyal fayda/ sosyal rahatlık puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Sheffe testi sonucunda

9. sınıflar ile 11. ve 12. sınıflar arasında 9. sınıfların lehine istatistiksel olarak ($p < .01$) düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durum, 9. sınıf öğrencilerinin 11. ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha fazla sosyal fayda elde ettikleri görülmektedir.

Tablo 3.12. Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği İnternetin Olumsuz Sonuçları Alt Boyutu Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Sınıf (i)	Sınıf (j)			
9. sınıf	10. sınıf	2,51140	1,71805	,545
	11. sınıf	5,17245*	1,57347	,013
	12. sınıf	2,55197	1,79752	,570
10. sınıf	9. sınıf	-2,51140	1,71805	,545
	11. sınıf	2,66105	1,62035	,441
	12. sınıf	,04057	1,83870	1,000
11. sınıf	9. sınıf	-5,17245*	1,57347	,013
	10. sınıf	-2,66105	1,62035	,441
	12. sınıf	-2,62048	1,70439	,501
12. sınıf	9. sınıf	-2,55197	1,79752	,570
	10. sınıf	-,04057	1,83870	1,000
	11. sınıf	2,62048	1,70439	,501

Tablo 3.12’te görüldüğü üzere, internetin olumsuz sonuçları puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe testi sonucunda 9. sınıflar ile 11. sınıflar arasında 9. sınıfların lehine istatistiksel olarak ($p < .05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 3.13. Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Sınıf (i)	Sınıf (j)			
9. sınıf	10. sınıf	5,99279	3,01605	,268
	11. sınıf	11,25532*	2,76224	,001
	12. sınıf	8,02566	3,15557	,092
10. sınıf	9. sınıf	-5,99279	3,01605	,268
	11. sınıf	5,26253	2,84454	,332
	12. sınıf	2,03287	3,22786	,941
11. sınıf	9. sınıf	-11,25532*	2,76224	,001
	10. sınıf	-5,26253	2,84454	,332
	12. sınıf	-3,22966	2,99207	,761
12. sınıf	9. sınıf	-8,02566	3,15557	,092
	10. sınıf	-2,03287	3,22786	,941
	11. sınıf	3,22966	2,99207	,761

Tablo 3.13'a göre, toplam puan olan problemlı internet kullanımı puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Sheffe testi sonucunda 9. sınıflar ile 11. sınıflar arasında 9. sınıfların lehine istatistiksel olarak ($p < .01$) düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durum, 9. sınıf öğrencilerinin 11. sınıf öğrencilerine göre daha fazla interneti problemlı olarak kullandıklarını ortaya koymaktadır.

3.4.4. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarına ilişkin aşırı kullanım, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları alt boyutlarının kardeş sayısına göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 3.14'de verilmiştir.

Tablo 3.14. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Problemlı İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	fx ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		N	$\bar{X}$	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
AK	Tek çocuk	69	19,62	5,28	G. Arası	13,78	3	4,59	,18	,909
	1 kardeş	234	19,91	5,07	G. İçi	14488,46	572	25,33		
	2 kardeş	169	20,09	5,28	Toplam	14502,23	575			
	3 ve üstü kardeş	104	20,11	4,33						
	Toplam	576	19,96	5,02						
SF/SR	Tek çocuk	69	23,16	9,82	G. Arası	66,50	3	22,17	,26	,857
	1 kardeş	234	23,36	9,41	G. İçi	49591,47	572	86,70		
	2 kardeş	169	23,20	9,49	Toplam	49657,97	575			
	3 ve üstü kardeş	104	22,41	8,41						
	Toplam	576	23,12	9,29						
İOS	Tek çocuk	69	35,33	15,78	G. Arası	245,12	3	81,71	,40	,756
	1 kardeş	234	35,45	13,43	G. İçi	118169,49	572	206,59		
	2 kardeş	169	36,51	15,63	Toplam	118414,61	575			
	3 ve üstü kardeş	104	36,98	13,29						
	Toplam	576	36,03	14,35						
PİK (toplaml)	Tek çocuk	69	78,12	27,49	G. Arası	202,93	3	67,64	,11	,957
	1 kardeş	234	78,72	24,55	G. İçi	368582,40	572	644,37		
	2 kardeş	169	79,81	27,09	Toplam	368785,33	575			
	3 ve üstü kardeş	104	79,50	22,79						
	Toplam	576	79,11	25,33						

AK, aşırı kullanım; SF/SR, sosyal fayda/ sosyal rahatlık; İOS, internetin olumsuz sonuçları; PİK, problemlı internet kullanımı

Tablo 3.14'te görüldüğü gibi, problemlı internet kullanımı ölçeğının alt boyutları aşırı kullanım (F=0,181), sosyal fayda/sosyal rahatlık (F=0,256) ve internetin olumsuz sonuçlarının (F=0,395) ve problemlı internet kullanımı ölçeğı toplam puanının (F=0,105) aritmetik ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

3.5. Algılanan Anne Tutumuna Göre Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda katılımcılara algıladıkları anne ve baba tutumları seçenekler halinde sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda elde edilen istatistik verileri analiz edilmiştir. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarına ilişkin aşırı kullanım, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları alt boyutlarının ve problemlı internet kullanımlarının sınıf düzeyine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis sonuçları Tablo 3.15'de verilmiştir.

Tablo 3.15. Lise Öğrencilerinin Algılanan Anne Tutumuna Göre Problemlİ İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Non-Parametrik Kruskal Wallis Sonuçları

Puan	Gruplar	N				
AK	Demokratik	60	296,66			
	Otoriter	139	308,72			
	İzinverici/Hoşgörülü	362	276,97	5,79	3	,122
	İzinverici/İhmalkar	15	346,73			
	Toplam	576				
SF/SR	Demokratik	60	288,38			
	Otoriter	139	315,58			
	İzinverici/Hoşgörülü	362	277,96	5,15	3	,161
	İzinverici/İhmalkar	15	292,53			
	Toplam	576				
İOS	Demokratik	60	288,53			
	Otoriter	139	309,58			
	İzinverici/Hoşgörülü	362	278,00	5,49	3	,139
	İzinverici/İhmalkar	15	346,40			
	Toplam	576				
PİK	Demokratik	60	289,23			
	Otoriter	139	314,01			
	İzinverici/Hoşgörülü	362	276,73	6,15	3	,104
	İzinverici/İhmalkar	15	333,10			
	Toplam	576				

AK, aşırı kullanım; SF/SR, sosyal fayda/ sosyal rahatlık; İOS, internetin olumsuz sonuçları; PİK, problemlİ internet kullanımı

Tablo 3.15'ten anlaşılacağı üzere, problemlİ internet kullanımı ölçeği alt boyutları olan aşırı kullanım ($x^2=5,794$; $sd=3$), sosyal fayda/ sosyal rahatlık ($x^2=5,148$; $sd=3$) ve internetin olumsuz sonuçlarının ($x^2=5,489$; $sd=3$) ve de ergenlerin problemlİ internet kullanımı ölçeği toplam puanının ($x^2=6,155$; $sd=3$) algılanan anne tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis sonucunda algılanan anne tutumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

3.6. Algılanan Baba Tutumuna Göre Ergenlerin Problemlİ İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular

Algılanan baba tutumuna dair, her ne kadar her birimde $N > 30$ olsa da N 'ler arasındaki farklılıktan dolayı varyansın homajenliği Levene Testi ile sınanmıştır. Levene Testi bulgularına göre, problemlİ internet kullanımı puanlarında (Levene=.11, $p > .05$) ve aşırı kullanım (Levene=.56, $p > .05$), sosyal fayda/sosyal

rahatlık (Levene=.39, $p > .05$) ile internetin olumsuz sonuçları (Levene=.58, $p > .05$) alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımlarının ve problemlili internet kullanımlarına ilişkin aşırı kullanım, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları alt boyutlarının algılanan baba tutumuna göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçları Tablo 3.16'da verilmiştir.

Tablo 3.16. Lise Öğrencilerinin Algılanan Baba Tutumuna Göre Problemlili İnternet Kullanımı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	<i>f,x ve ss Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları					
	Grup	N	$\bar{X}$	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	<i>p</i>
AK	D	68	18,25	5,03	G.Arası	240,40	3	80,13	3,21	,023
	O	196	20,05	4,99	G.İçi	14261,83	572	24,93		
	İV/H	271	20,22	4,91	Toplam	14502,23	575			
	İV/İ	41	20,68	5,52						
	Toplam	576	19,96	5,02						
SF/SR	D	68	23,07	9,72	G.Arası	165,16	3	55,05	,64	,592
	O	196	22,42	8,91	G.İçi	49492,81	572	86,53		
	İV/H	271	23,51	9,53	Toplam	49657,97	575			
	İV/İ	41	23,93	8,86						
	Toplam	576	23,12	9,29						
İOS	D	68	33,03	12,83	G.Arası	755,25	3	251,75	1,22	,300
	O	196	36,03	14,57	G.İçi	117659,35	572	205,70		
	İV/H	271	36,60	14,60	Toplam	118414,60	575			
	İV/İ	41	37,20	13,89						
	Toplam	576	36,03	14,35						
PİK	D	68	74,35	24,49	G.Arası	2314,25	3	771,42	1,20	,308
	O	196	78,50	25,32	G.İçi	366471,08	572	640,68		
	İV/H	271	80,33	25,51	Toplam	368785,32	575			
	İV/İ	41	81,80	25,28						
	Toplam	576	79,11	25,32						

AK, aşırı kullanım; SF/SR, sosyal fayda/ sosyal rahatlık; İOS, internetin olumsuz sonuçları; PİK, problemlili internet kullanımı; D, demokratik; O, otoriter; İV/H, izin verici/hoşgörülü; İV/İ, izin verici/ ihmalkar

Tablo 3.16'dan anlaşıldığı gibi, yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, problemlili internet kullanımı ölçeğinin aşırı kullanım alt boyutunun aritmetik ortalamaları ve algılanan baba tutumlarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,214; .05$). Bu işlemin

ardında ANOVA sonrasında anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere post-hoc analiz tekniğine geçilmiştir. ANOVA sonrasında alpha tipi hataya karşı duyarlı olan Scheffe çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffe çoklu da karşılaştırma analizi sonuçları tablo 3.17’de verilmiştir. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 3.17. Problemlü İnternet Kullanım Ölçeği Aşırı Kullanım Alt Boyutu Puanlarının Algılanan Baba Tutumuna Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Algılanan Baba Tutumu (i)	Algılanan Baba Tutumu (j)			
Demokratik	Otoriter	-1,80102	,70276	,088
	İzinverici/hoşgörülü	-1,97140*	,67725	,038
	izinverci/ ihmalkar	-2,43293	,98732	,109
Otoriter	Demokratik	1,80102	,70276	,088
	İzinverici/hoşgörülü	-,17038	,46820	,988
	izinverci/ihmkar	-,63191	,85752	,909
İzinverici/ Hoşgörülü	Demokratik	1,97140*	,67725	,038
	Otoriter	,17038	,46820	,988
	İzinverci/ihmkar	-,46152	,83674	,959
İzinverici/ İhmalkar	Demokratik	2,43293	,98732	,109
	Otoriter	,63191	,85752	,909
	İzinverici/hoşgörülü	,46152	,83674	,959

Tablo 3.17’de sunulduğu üzere, aşırı kullanım puanlarının algılanan baba tutumu değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe testi sonucunda demokratik tutum ile izin verici/hoşgörülü arasında izin verici/ hoşgörülü tutumun lehine istatistiksel olarak ($p<.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, algılanan izin verici/hoşgörülü baba tutumunun, algılanan demokratik tutuma göre öğrencilerin interneti aşırı kullanım boyutunda daha fazla problemlü olarak kullandıklarını ortaya koymaktadır.

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Son yıllarda, sunduğu geniş imkanlar sayesinde internet kullanımının hızla tüm yaş gruplarında olduğu gibi ergenler tarafından da yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. İnternetin olumlu yanlarının yanında dramatik etkileri de bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar ergenlerde problemlili internet kullanımına rastlandığını göstermektedir. Bu nedenle, ergenlerin internet kullanım davranışlarını anlamaya ve önlemlerin oluşturulmasına yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmada problemlili internet kullanımı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun yanı sıra, cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve algılanan anne ve algılanan baba tutumu gibi değişkenler bakımından farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Araştırmanın tüm değişkenleri bulgular bölümünde söz edildiği gibi çeşitli analizlerle incelenmiştir. Bu bölümde ise elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılacaktır.

4.1. Ergenlerin Problemlili İnternet Kullanımları ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye ve Araştırma Değişkenlerinin Yordayıcılığının İncelenmesine Dair Bulguların Değerlendirilmesi

Mevcut çalışmanın amaçlarından ilki, problemlili internet kullanımı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma bulgularında problemlili internet kullanımı ile bağlanma stillerinden korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Başka bir deyişle, güvensiz bağlanma stilleri olan korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri problemlili internet kullanımı ile ilişkilidir. Farklı yaş grubu olan üniversiteliler arasında gerçekleştirilen benzer bir araştırmada, problemlili internet kullanımı ile güvensiz bağlanma stillerinden kayıtsız ve saplantılı bağlanma stili arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Odacı & Çıkrıkcı, 2014).

Bununla birlikte, mevcut araştırmada, problemlı internet kullanımı leğinin aşırı kullanım alt boyutu ile bağlanma stillerinden korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Başka bir deyişle, internette kalınan süre ile korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri arasında bir ilişki söz konusudur. Literatür incelendiğinde bu sonuçla tutarlı olan çalışmalara rastlanmaktadır. İnternet bağımlılığı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmaların bulgularına bakıldığında, internet bağımlılığı ile güvensiz bağlanma stillerinden korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin pozitif yönde ilişkili olduğu grlmektedir (Lei & Wu, 2007; Oldmeadow ve ark., 2013).

Bowlby'e (2014) göre olumsuz benlik ve başkaları modellerini içeren güvensiz bağlanma stilleri psikopatolojiye hassas hale getirmektedir. Yang ve Tung, (2007) Tayvan'da yaptıkları çalışmalarında internet bağımlısı olan ergenler ve olmayan ergenler arasında bazı değişkenler bakımından fark olup olmadığına bakmışlar ve depresyon ile karakterize olan ergenlerin bağımlı olma ihtimali, olmayan öğrencilerden daha yüksek bulmuşlardır. Diğer yandan, internet ortamının ergenlerin depresyonunu hafifleten bir rahatlama yeri olarak görülmeye başlandığını ileri süren araştırmalar da bulunmaktadır (Tsai & Lin, 2003). Yalnızlık ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda (Chou & Hsiao, 2000; David, 2001; Esen & Siyez, 2011; Morsnbl, 2014) hangisinin hangisine neden olduğu konusunda farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Ancak bunlara rağmen yalnızlığın ve internet bağımlılığının birbiriyle ilişkili olduğu görülmüştür.

Ayrıca, problemlı internet kullanımı leğinin sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutu ile bağlanma stillerinden korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bilgiye göre, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma ile sosyal fayda/sosyal rahatlık ilişkilidir. Bu bağlanma stillerinde internetten elde edilen sosyal fayda ve rahatlık artmaktadır.

Olumlu benlik ve olumsuz başkaları modelini içeren kayıtsız bağlanma stiline sahip kişiler başkalarıyla doğrudan yakınlık kurmada ve benlik değerleri için risk almada zorlanabilirler.

Olumsuz benlik ve olumlu başkaları modelini içeren saplantılı bağlanmaya sahip kişiler ise, başkalarıyla iletişime geçmek isteseler bile karşılaşabilecekleri olumsuz tepki ihtimaline karşı geri çekilebilirler. Literatürdeki bir çalışmada, klinik ve klinik olmayan ergenler üzerinde yapılan bir araştırma sonucuna göre, klinik grubun kaygılı/kararsız (ambivalent) ve kaçınan (avoidant) bağlanma tarzlarına sahip oldukları, kontrol grubunun ise daha çok güvenli bağlananlardan oluştuğu saptanmış ve kaygılı/kararsız bağlananların diğer bağlanma tarzlarına göre sosyalleşmekte daha çok zorluk yaşadıkları bulunmuştur (Brown & Wright, 2003). Bu nedenle, sosyal hayatta kendilerini ifade etmekte güçlük yaşayanların internet ortamını tercih ettikleri söylenebilir. Kraut ve arkadaşlarına (1998) göre, bazı insanlar gerçek sosyal hayatta kişilerarası ilişkilerde bulamadıkları memnuniyeti internet ortamı üzerinden gidermeye çalışmaktadır. Morahan- Martin ve Schumacher (2000) de interneti, problemlili internet kullanıcıları için bir çeşit antidepresan olarak nitelendirmekte ve problemlili internet kullanıcılarının interneti duygusal destek amacıyla kullandıklarını ifade etmektedir. Bu durum olumlu olarak görülebilir. Ancak, güvensiz bağlanma stiline sahip ergenlerin düşük sosyal becerilere (Laible, 2007), düşük öz-kontrol algısına (Tangney, Baumeister & Boone, 2004) ve riskli davranışlarda bulunma ihtimaline (Cooper ve ark., 1998) sahip olduğu da düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında, internet ortamının güvensiz bağlanma stiline sahip kişiler için risk taşıyan bir platform olabilir. Rehm (2003) de sosyal ihtiyaçların yoğun şekilde internet üzerinden giderilmesinin olumsuz yönlerine vurgu yapmaktadır.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre, problemlili internet kullanımı ölçeğinin internetin olumsuz sonuçları alt boyutu ile bağlanma stillerinden korkulu bağlanma arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Problemlili internet kullanımının işevuruk tanımı; iş, aile, akademik ve sosyal zorunluluklar gibi günlük yaşamın birçok önemli alanını ihmal etme şeklinde yapılmaktadır (Caplan, 2002). Bu bilgiye paralel araştırmalara göre, düşük akademik performans (Leung & Lee, 2012; Eldeleklioğlu & Vural-Batık, 2013), yeme bozuklukları (Berber-Çelik, Odacı, & Bayraktar, 2015), yalnızlık (Çağır & Gürkan, 2010; Odacı & Berber-Çelik, 2012; Whang, Lee & Chang, 2003; Yellowlees & Marks, 2007) ve depresyon (Kim ve ark., 2006; Young & Rogers, 1998; Whang, Lee & Chang, 2003) problemlili internet kullanımı ile ilişkili bulunmuştur.

Yapılan araştırmanın diğ er bir amacı, bağlanma stillerinin probleml i internet kullanımını yordama durumunu incelemektir. Mevcut araştırmada, yapılan regresyon analizi sonucunda bağlanma stillerinden korkulu bağlanma st ilinin probleml i internet kullanımını üzerinde anlamlı etkisi olduğ u bulunmuştur. Buna g öre, korkulu bağlanma st ili, probleml i internet kullanımını yordamaktadır. Bununla birlikte, bağlanma stillerinden kayıtsız bağlanma st ilinin probleml i internet kullanımının aşırı kullanım alt boyutu üzerinde anlamlı etkisi olduğ u ve kayıtsız bağlanma st ili aşırı kullanım alt boyutunu yordamakta olduğ u bulunmuştur. Ayrıca, bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma st ilinin sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutunu yordadığ ı görölmektedir.

Literatürdeki güvensiz bağlanma stillerinin probleml i internet kullanımını üzerinde bir etkiye sahip olduğ unu gösteren araştırmalardan birinde, Kang, Park, Park ve Park (2012), üniversite öğrencilerinin güvensiz bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma st ilinin internet bağımlılığ ını yordadığ ını bulmuşlardır. Aydın, şahin ve Sarı (2014), çalışmalarında saplantılı bağlanma st ili ile internet bağımlılığ ı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuş ve saplantılı bağlanma st ilinin internet bağımlılığ ını anlamlı düzeyde yordadığ ını saptamışlardır. Morsünböl'ün (2014) araştırma sonucuna g öre de güvensiz bağlanma stillerinden kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri internet bağımlılığ ını olumlu yönde yordamaktadır. Bu sonuç bağlanma açısından kaygı ve kaçınmanın internetin aşırı ve kontrolsüz kullanımını açısından önemli değişkenler olduğ unu göstermiştir.

4.2. Probleml i İnternet Kullanımı ile Bazı Sosyo-Değişkenlere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Mevcut araştırmada, kız ve erkek öğrencilerin probleml i internet kullanımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Başka bir deyişle, probleml i internet kullanımını cinsiyete g öre farklılaşmamaktadır. Literatür incelendiğ inde mevcut araştırma bulgularıyla paralel, erkek ve kızlar arasında probleml i internet kullanımını açısından bir farklılık olmadığ ını belirten çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Batıgün & Hasta, 2010; Hall & Parsons, 2001; Pawlak, 2002; Kim ve ark., 2006; Tiryakioğ lu, 2015). Probleml i internet kullanımını açısından kız ve erkekler arasında fark olmayışı, iki cinsiyet grubuna da yönelik çok çeşitli uygulama ve oyunların varlığ ı olabilir.

Diğer yandan, problemlı internet kullanımının cinsiyete göre farklılaştığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Esen ve Siyez (2011) çalışmalarında, cinsiyetin ergenlerde internet bağımlılığını yordadığı sonucuna varmışlardır. Aylaz, ve arkadaşlarının (2016) yapmış oldukları bir çalışmada da kız öğrencilerin problemlı internet kullanımının daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Erkeklerin kızlara göre anlamlı ölçüde daha fazla problemlı internet kullanımında bulduklarını gösteren çok sayıda araştırmaya rastlanmaktadır (Berber-Çelik & Odacı, 2013; Büyükaşahin Çevik & Çelikkaleli, 2010; Gürcan, 2010; Ha & Hwang, 2014; Krishnamurty & Chetlapalli, 2015; Leung & Lee, 2012; Willoughby, 2008; Yang & Tung, 2007; Zorbaz, 2013). Servidio (2014) erkeklerde bağımlılığın fazla olmasının sebebini onların teknolojik gelişmelerle daha ilgili olmasıyla açıklamıştır. Horzum (2011) ise bilgisayar oyunu bağımlılığının erkeklerde yüksek olmasının nedenini, onların interneti daha fazla kullanması ve internet kafe gibi ortamlarda bulunmalarının daha kolay olabilmesiyle açıklanmıştır.

Mevcut araştırmada, yalnızca cinsiyet açısından problemlı internet kullanımlarına ilişkin sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark vardır. Bu sonuca göre, erkek öğrencilerinin problemlı internet kullanımı sosyal fayda/sosyal rahatlık düzeylerinin, kızlarınkine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan bazı araştırma sonuçları da erkek öğrencilerin kızlara göre sosyal fayda/rahatlık düzeylerin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Gürcan, 2010; Kim ve ark., 2006). Bir araştırmada, erkeklerin kızlara göre, internet ortamında kendini açma konusunda daha rahat hissettiklerini göstermektedir (Schouten, Valkenburg & Peter, 2007; Valkenburg & Peter, 2009, 2011; Akt.; Santrock, 2012). Bu sonuç, erkeklerin kendini açmasında internet iletişimin katkısı olabileceğini ve sosyal fayda/rahatlık düzeylerinin böylelikle daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir.

Bu araştırmanın bulguları, problemlı internet kullanımının okul türü değişkenine göre farklılaştığını göstermektedir. Yapılan araştırmada öğrencilerin problemlı internet kullanımının ve problemlı internet kullanımı sosyal fayda/sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları alt boyutlarının öğrencinin okul türü değişkenine göre yapılan analiz sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Buna göre, meslek lisesi

öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeyinin Anadolu lisesi öğrencilerine göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Literatür incelendiğinde, Ceyhan (2011) tarafından yapılan bir çalışmada da lise öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeyleri ile devam ettikleri okul türü ilişkileri ortaya koyulmaktadır. Buna göre, bu değişkenler problemlili internet kullanımının önemli yordayıcılarıdır. Ergenlerin internet kullanım süresinin yüksek olmasının, lisenin ilk yıllarına ve endüstri meslek lisesine devam etmelerinin problemlili internet kullanımı geliştirmelerinde önemli risk faktörleri olduğunu saptamaktadır.

Ceyhan (2011), problemlili internet kullanımının okul türüne göre değişkenlik göstermesini toplumdaki mevcut liselerin türüne yönelik gözlem, beklentiler ve değerlendirmeler ile paralel olduğunu ileri sürmektedir. Liseye giriş sınavlarında daha yüksek puan alan öğrenciler genellikle Anadolu liselerine kaydolurken, düşük puan alanlar ise genellikle genel liselere ve meslek liselerine girmektedir. Düşük akademik performans ile problemlili internet kullanımı arasında ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Leung & Lee, 2012; Eldeleklioğlu & Vural-Batık, 2013). Bu bilgiye göre, daha düşük akademik performansa sahip meslek lisesi öğrencilerinin Anadolu lisesindekilere göre daha fazla problemlili internet kullanım davranışları sergiledikleri söylenebilir.

Mevcut araştırma bulguları, problemlili internet kullanımının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaştığını göstermektedir. Ergenlerin problemlili internet kullanımı ve aşırı kullanım ile internetin olumsuz sonuçları alt boyutu puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan analiz sonucunda 9. sınıflar ile 11. sınıflar arasında 9. sınıfların lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durum, 9. sınıf öğrencilerinin 11. sınıf öğrencilerine göre daha fazla interneti problemlili olarak kullandıklarını ortaya koymaktadır. Bu bilgilere göre, lisenin ilk yıllarında problemlili internet kullanımının daha yoğun olduğunu görülmektedir. Bu durum alanyazındaki daha önce yapılmış çalışmalar ile tutarlıdır. Benzer şekilde lise sınıf düzeyleri içerisinde problemlili internet kullanımının en yüksek oranlarının dokuzuncu sınıflarda olduğu görülmektedir (Ceyhan, 2011; Günüç, 2009). Bunun nedeni, lise son sınıf öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanma sürecinde internet kullanımına ayırdıkları zamanı sınırlandırarak daha çok akademik çalışmalara

yoğunluk vermeleri olabilir. Ayrıca, problemlı internet kullanımının lisenin ilk yılında daha fazla gözlemlenmesinin bir nedeni de TEOG'la ilgili olarak yorumlanabilir. Liseye geçiş sınavı olan TEOG'tan sonra akademik düşüş gözlenmektedir. Yoğun geçen sınav hazırlık döneminin ardından öğrencilerin akademi dışındaki alanlara yönelimlerinin bu sonuca neden olduğu düşünülmektedir. Diğer yandan, lisenin ilk yıllarına denk gelen ergenlik döneminde daha özgürce kimlik denemelerinin bu ortamda yapılması problemlı internet kullanımının oluşmasında risk faktörü olarak görülebilir (Ceyhan, 2011; Günüş, 2009). Bununla birlikte, Tiryakioğlu'nun (2015) çalışma sonucuna göre, problemlı internet kullanımı sınıf düzeyine göre farklılaşmamaktadır.

Problemlı internet kullanımı sosyal fayda/ sosyal rahatlık puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını saptamak için yapılan analiz sonucunda ise 9. sınıflar ile 11. ve 12. sınıflar arasında 9. sınıfların lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre, 9. sınıf öğrencilerinin 11. ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha fazla sosyal fayda/sosyal rahatlık elde ettiklerini göstermektedir. Ergenliğin ilk zamanlarında iletişim becerilerinin gelişmekte olduğundan kaynaklandığı söylenebilir. Bununla birlikte, özellikle yetişkinlerdeki problemlı İnternet kullanımı sıklığının (Bakken, Wenzel, Göttestam, Johansson & Ören, 2009), orta ergenlik ve ileri ergenlik döneminde problemlı İnternet kullanımı sıklığına (Cao & Su, 2007) oranla daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu bilgiye göre, problemlı İnternet kullanımı davranışının bireylerin gelişimleri doğrultusunda azalma gösterebileceği düşünülebilir.

Mevcut araştırmanın bir diğer bulgusu ise, problemlı internet kullanımı ve alt boyutları olan aşırı kullanım, sosyal fayda/sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları, kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini söylemektedir. Bu nedenle abi ya da kardeştan model olarak internetin problemlı kullanımı ya da tek çocuk olduğü için yalnızlıktan dolayı internete yönelme ile ilgili yorum yapılamamaktadır.

Mevcut araştırmada, ergenlerin problemlı internet kullanımı ve de alt boyutlar aşırı kullanım, sosyal fayda/ sosyal rahatlık ve internetin olumsuz sonuçlarının algılanan anne tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulunmuştur. Algılanan baba tutumuna ilişkin bulgulara bakıldığında, problemlı

internet kullanımını aşırı kullanım alt boyutunda demokratik tutum ile izin verici/hoşgörölü arasında izin verici/ hoşgörölü tutumun lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum, algılanan izin verici/hoşgörölü baba tutumunun algılanan demokratik tutuma göre öğrenciler için interneti aşırı kullanım boyutunda daha fazla problemlili olarak kullandıklarını ortaya koymaktadır.

Diğer yandan, literatüre bakıldığında anne ile kurulan olumsuz ilişkiler ile problemlili internet kullanımını arasındaki ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Anneyle kurulan az yoğunluktaki ilişkilerin problemlili internet kullanımında etkili olduğu belirtilmektedir (Yang, Sato, Yamawaki & Miyata, 2013). Benzer olarak, Xu ve arkadaşları (2014) da anne ile kurulan olumsuz ilişkileri ergenin internet bağımlılığına sahip olmasıyla ilgili bir faktör olarak görmektedir. Bu durumun nedeni babaların çocukla ilişkili durumlarda daha az yer almasıyla açıklanmıştır. Bu görüşün aksine, baba ile kurulan olumsuz ilişkinin problemlili internet kullanımını konusunda anne ile kurulan ilişkilerden daha etkili olduğunu vurgulayan çalışmalar da bulunmaktadır (Liu, Frang, Zhou, Zhang & Deng, 2013). Bu nedenle mevcut çalışmada da problemlili internet kullanımının algılanan anne tutumundansa algılanan baba tutumuna göre farklılaşmış olmasının nedeni olarak açıklanabilir.

Literatür incelendiğinde, anne baba tutumunu birlikte ele alan çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmaların bazılarında problemlili internet kullanımında ebeveyn tutumun anlamlı bir rolü olduğu ortaya koyulmaktadır (Ayas & Horzum, 2013). Ebeveyn tutumu ile ergenlerin internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada demokratik ebeveyn tutumuna sahip ergenlerin daha az internet bağımlısı oldukları bulunmuştur (Büyükşahin Çevik & Çelikkaleli, 2010). Başka bir çalışmada, demokratik ebeveyn tutumları arttıkça problemlili internet kullanımındaki internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/rahatlık alt boyutlarında azalırken aşırı kullanım ise demokratik tutumlardan etkilenmemektedir. Aynı çalışmada, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları arttıkça problemlili internet kullanımında da artış olmaktadır (Tiryakioğlu, 2015). Silva ve Gutierrez (2014) de otoriter ebeveyn tutumunu algılayan çocukların internette daha çok zaman geçirdikleri sonucuna varmıştır.

İlgisiz ebeveynlere sahip çocuk ve ergenlerin ev içinde gideremedikleri sosyal ihtiyaçlarını internet üzerinden gidermeye çalışılmalarının da problemlili internet

kullanımına yol açabileceği ileri sürülmektedir. (Ekşi & Ümmet, 2013). Ebeveynlerin iş hayatının yoğunluğundan dolayı çocukları ile yeterince zaman geçirememeleri dolayısıyla onların da fazla internette bulunma davranışlarının ilişkili olduğunu göstermektedir (Bayraktutan, 2005). Başka bir ifadeyle, ihmalkar ebeveynlerin problemlili internet kullanımına etkisi olduğu söylenebilmektedir. Benzer şekilde, internet bağımlısı olan kişilerin yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuş ve de yalnızlığın internet kullanım sıklığını arttırdığı savunulmuştur (Whang, Lee & Chang, 2003). Bir başka görüşe göre, ergenlerin internette geçirdikleri uzun ve kontrolsüz zaman ebeveynleri ile aralarında çatışmaya yol açmaktadır. Ergen ve ebeveyn arasında geçirilen zaman azalınca iletişim ve paylaşım olumsuz etkilenmektedir (Aslan Cansever, 2013). Diğer yandan, ilişkilerde halihazırda var olan problemlilerden dolayı ergenler problemlili internet kullanımına yönelmektedir görüşü ileri sürülmektedir. Ögel (2012), bu durumu şöyle açıklamakta: Ergenlik dönemine ilişkin problemliler ve kuşak çatışması gibi sebeplerle aile ile paylaşımların azalması, arkadaş edinmede güçlükler ve içe kapanıklık gibi nedenlerle kendini yalnız hisseden ve bunu sosyal ortam içerisinde gidermekte zorluk çeken ergenler interneti problemlili olarak kullanma durumuna gelmektedir. Ahmadi ve Saghafi'nin (2013) çalışmasında, aile ile olan ilişkinin niteliğinin internet bağımlılığı için en önemli faktör olduğu bulunmuştur. Araştırmacılar, ebeveyn-çocuk iletişiminin geliştirilmesi ve ebeveynlik becerilerinin kazandırılmasının ergenin internet bağımlılığını önleyebileceğini söylemektedir.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ergenlerin problemlili internet kullanımına ilişkin bu araştırmada özellikle şu problemler araştırılmıştır. İlki, problemlili internet kullanımı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki; diğeri ise ele alınan bazı sosyo-değişkenler açısından problemlili internet kullanımının değişip değişmediğidir.

Araştırma sonucunda, problemlili internet kullanımı ile güvensiz bağlanma stilleri olan korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri arasında istatistiksel anlamda pozitif yönde bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca, korkulu bağlanma stili ile problemlili internet kullanımı ölçeğinin alt boyutları olan aşırı kullanım, sosyal fayda/rahatlık ve internetin olumsuz sonuçları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte, kayıtsız bağlanma stili ile problemlili internet kullanımının alt boyutlarından aşırı kullanım ve sosyal fayda/rahatlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Saplantılı bağlanma stili ile problemlili internet kullanımı ve alt boyutlardan sosyal fayda/rahatlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda bağlanma stillerinden korkulu bağlanma stilinin problemlili internet kullanımı üzerinde anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, bağlanma stillerinden kayıtsız bağlanma stilinin problemlili internet kullanımının aşırı kullanım alt boyutu ve de bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma stilinin sosyal fayda/sosyal rahatlık alt boyutunu yordadığı saptanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, kız ve erkek öğrencilerin problemlili internet kullanımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak, yalnızca problemlili internet kullanımının sosyal fayda/rahatlık alt boyutunda erkeklerin anlamlı düzeyde kızlardan farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, erkekler daha fazla sosyal fayda/rahatlık sağlamaktadır.

Araştırmanın bulguları, problemlı internet kullanımının okul türü ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılaştığını göstermektedir. Bu sonuca göre, meslek lisesi öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin Anadolu lisesi öğrencilerine göre daha yüksektir. Bununla birlikte, 9. sınıf öğrencilerinin 11. ve 12. sınıf öğrencilerine göre interneti daha problemlı kullandıkları bulunmuştur. Ayrıca, 9. sınıf öğrencileri 11. ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha fazla sosyal fayda ve rahatlık elde etmektedirler.

Algılanan baba tutumuna ilişkin bulgular ise problemi internet kullanımının aşırı kullanım alt boyutunda demokratik tutum ile izin verici/hoşgörölü arasında bir farklılık olduğunu göstermektedir. Buna göre, izin verici/hoşgörölü baba tutumunu algılayan öğrencilerin demokratik baba tutumunu algılayan öğrencilere göre interneti aşırı kullanım boyutunda problemlı olarak kullanmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında sunulan öneriler; okul psikolojik danışmanlarına, ebeveynlere, araştırmacılara, politikacı ve yöneticilere yönelik şekilde gruplandırılarak verilmiştir. Lise öğrencileri ile yapılan bu araştırmanın katılımcıları, 2016–2017 Öğretim Yılı Bahar Döneminde İstanbul ilinde çeşitli liselerde öğrenim gören öğrencilerdir. Aşağıda verilen öneriler bu çalışma grubu dikkate alınarak verilmiştir.

5.1. Okul Psikolojik Danışmanlarına Yönelik Öneriler

1. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı araştırma sonucunda ortaya konulmuştur. Alanda çalışan okul psikolojik danışmanlarının her iki cinsiyetin ihtiyaçlarını gözeterek problemlı internet kullanımına yönelik koruyucu ve müdahale edici çalışmalar düzenlemesi önerilebilir.
2. Araştırma sonucuna göre, erkekler kızlara oranla daha fazla sosyal fayda ve rahatlık elde etmektedir. Bu durumun dramatik sonuçları gözetilerek özellikle erkeklere yönelik yüzyüze iletişime dair sosyal iletişim becerilerini içeren koruyucu ve müdahale edici çalışmalar yapılabilir.
3. Çalışmada, meslek lisesine giden öğrencilerin Anadolu Lisesi öğrencilerine göre, interneti daha fazla problemlı kullandıkları bulunmuştur. Bu nedenle,

özellikle meslek liselerinde çalışmakta olan okul psikolojik danışmanlarının bu konudaki önleyici ve müdahale edici çalışmaları önem kazanmaktadır. İhtiyaç analizi doğrultusunda nedenler göz önüne alınarak çalışmalar düzenlenebilir.

4. Lisenin ilk yıllarında daha fazla problemlili internet kullanımının olabileceği araştırmanın bir diğer bulgusudur. Buna göre, lise öğrenimine yeni başlayan öğrenciler için yapılan çalışmalarda problemlili internet kullanımına ağırlık verilmesi önerilebilir.
5. Bu çalışmada problemlili internet kullanımının algılanan baba tutumuna göre farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, okul psikolojik danışmanının ana-baba tutumları ve aile içi sağlıklı iletişim gibi konularda ebeveynlere yönelik bilgilendirici çalışmalarda düzenlenmesi önerilmektedir.
6. Problemlili internet kullanımına yönelik yapılan çalışmalarda ergenlere ve ailelere güvenli internet kullanımı ile ilgili bilgilendirmeler yapılabilir.
7. İlk ve orta öğretim kademelerinde çalışan okul psikolojik danışmanlarının da daha küçük yaş gruplarına yönelik önleyici çalışmaları olabilir.

5.2. Ebeveynlere Yönelik Öneriler

1. Anne ve babaların çocuklarına yeterince zaman ayırmaları önerilebilir.
2. Ebeveynlerin çocuklarının internet kullanım davranışlarını denetlemeleri ve gerektiğinde okul psikolojik danışmanları ya da uzman psikologlar tarafından yardım almaları tavsiye edilebilir.

5.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışmada lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımlarını yordamada ele alınan bağımsız değişkenlerin toplam varyansın %2'sini açıkladığı bulunmuştur. Bu nedenle, problemlili internet kullanımı ile ilişkili olabilecek farklı faktörlerin bulunabilmesi için başka değişkenleri içeren yeni araştırmaların yapılması önerilmektedir.

2. Bu çalışma, 2016-2017 öğretim yılı İstanbul ilindeki çeşitli okullara devam eden lise öğrencilerini kapsamaktadır. Benzer bir çalışma, farklı coğrafi bölgelerde tekrarlanıp sonuçlar karşılaştırılabilir.
3. Araştırmanın değişkenleri aynı tutularak farklı yaş gruplarıyla araştırmanın tekrarlanması önerilebilir.

5.4. Yönetici ve Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Öneriler

1. Güvenli internet kullanımına yönelik farkındalık arttıran çalışmalar, program ve projeler şeklinde ülke genelinde yapılabilir. Bu amaçla, internet sağlayıcıları ile işbirliğinde bulunulabilir.
2. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ergenlerin internet kullanım alışkanlıkları ve buna yönelik okullarda yapılan çalışmalar her yıl düzenli olarak izlenebilir. Böyle bir denetimle, zaman ve eldeki kaynaklar daha etkin kullanılmış olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahmadi, K., & Saghafi, A. (2013). Psychosocial profile of Iranian adolescents' Internet addiction. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 16(7), 543–548.
- Akinci Vural, B.& Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3348-3382.
- Akkapulu, E. (2005). *Ergenin Sosyal Yetkinlik Beklentisini Yordayan Bazı Değişkenler*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Arnett, J. , & Balle-Jensen, L. (1993). Cultural bases of risk behavior: Danish adolescents. *Child Development*, 64, 1842-1855.
- Arslan Cansever, B. (2013). *Ergenlerin internet kullanımının toplumsal ilişkilerde yarattığı sorunlar*. (Ed., M, Kalkan ve C, Kaygusuz). İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Ayas, T. & Horzum, M. B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 46-57.
- Aydın, B., Şahin M. & Sarı S.V. (2014). *Internet addiction in relation to adult attachment: A study of university students*. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 9,129-136.
- Aylaz, R., Güneş, G., Günaydın, Y., Kocaer, M. & Pehlivan, E. (2016). Problematic internet usage among high school students and the relevant factors. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 13(3), 184-192.

- Bakken, I. J., Wenzel, H. G., Gøtestam, K. G., Johansson, A. & Ören, A. (2009). Internet addiction among Norwegian adults: A stratified probability sample study. *Scandinavian Journal of Psychology*, 50, 121-127.
- Bartholomew, K. & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226- 244.
- Batıgün, A. D. & Hasta D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 213-219.
- Batıgün, A. D. & Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosya-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26 (67), 1-10.
- Batur, S., Demir, H., Ulu, P., Gümüş, H., Irmak, E. & Aşkın, A. (2005). Yeme tutumu ve cinsiyet ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8 (15), 21-32.
- Bayraktar, F. & Gün, Z. (2007). Incidence and correlates of internet usage among adolescents in North Cyprus. *Cyberpsychol Behav*, 10, 191-197.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bayraktar, F. (2013). İnternet ve ergen gelişimi. (Ed., M, Kalkan ve C, Kaygusuz). *İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Bayraktutan, F. (2005). *Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Beard, K. W. & Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Cyberpsychol Behav*, 4, 377-383.
- Berber Çelik, Ç. & Odacı, H. (2013). The relationship between problematic internet use and interpersonal cognitive distortions and life satisfaction in university students. *Children and Youth Services Review*, 35 (3), 505-508.

- Berber-Çelik, Ç., Odacı, H., & Bayraktar, N. (2015). Is problematic Internet use an indicator of eating disorders among Turkish university students? *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 20(2), 167–172.
- Berk, L. E. (2013). Çocuk Gelişimi. B. Onur (Edt.), (Çev: A. Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi
- Block, J. J. (2008). Issues for DSM-V: Internet Addiction. *American Journal of Psychiatry*, 165(3), 306–307.
- Bowlby, J. (2012). Bağlanma ve Kaybetme: Bağlanma (Çev. T. V. Soylu). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Eserin orijinali 1969’da yayımlandı).
- Bowlby, J. (2014). Bağlanma ve Kaybetme: Ayrılma (Çev. M. Günay). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Eserin orijinali 1973’te yayımlandı).
- Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds: Etiology and psychopathology in the light of attachment theory. *British Journal of Psychiatry*, 130, 201-210.
- Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock.
- Brown, S. L., & Wright, J. (2003). The relationship between attachment strategies and psychopathology in adolescence. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 76, 351–367
- Büyükşahin Çevik, G. & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (3), 225–240.
- Can, M. Ş. (2007). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinde görülen “madde bağımlılığı” alışkanlığı*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Cao, F. & Su, L. (2006). Internet addiction among Chinese adolescents: Prevalence and psychological feature. *Child Care Health Dev* 33: 275-281.
- Cao, F. & Su, L. (2007). Internet addiction among Chinese adolescents: prevalence and psychological features. *Child Care Health Development*, 33(3), 275-81.

- Caplan, S.E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior* 18, 553-575.
- Ceyhan, A. (2011). Ergenlerin problemleri internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 8(2), 85-94.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 109-116.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A., & Gürcan A. (2007). The validity and reliability of the problematic internet use scale. *Educational Sciences: Theory & Practise*, 7, 387-416.
- Chak, K. & Leung, L. (2004). Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use. *Cyberpsychology & Behavior*, 7, (5), 559-570.
- Chou, C. & Hsiao, M. C. (2000). Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: The Taiwan college students case. *Computers & Education*, 35 (1), 65-80.
- Chou, C., Condron, L., & Belland, J. C. (2005). A review of the research on Internet addiction. *Educational Psychology Review*, 17(4), 363-388.
- Collins, N. L. & Read, S. J. (1990). Adult attachment working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.
- Cooper ML, Shaver PR & Collins NL. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *J Pers Soc Psychol*, 74, 1380-1397.
- Çağır, G., ve Gürkan, U.(2010). Lise ve üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyleri ile algılanan iyilik halleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (24), 70-85.
- Çelen, F. K., Çelik, A. & Seferoğlu, S. S. (2011). Çocukların internet kullanımları ve onları bekleyen çevirim-içi riskler. *XIII. Akademik Bilişim Konferansı (ABII) Bildirileri*, 645-652.

- Çelen, H. N. & Ertürk, E. (2003). Bilgisayar oyunlara düşkünlüğün bağlanma davranışı ve akran grubu uyumu açısından değerlendirilmesi. (Ed.) M. Artar. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildiriler Kitabı*. Ankara Üniversitesi Yay.
- Çelen, N. (2011). *Ergenlik ve genç yetişkinlik*. İstanbul: Papatya Yayınları.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Comput Human Behav*, 17, 187-195.
- Davis, R. A., Flett, G. L. & Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic internet use: Implications for pre-employment screening. *CyberPsychology & Behavior*, 5(4): 331-345.
- DiNicola, M. D. (2004). Pathological internet use among college students: The prevalence of pathological internet use and its correlates. (Doctoral Dissertation), Ohio University.
- Doğan, U. & Tosun, N. İ, (2016). Lise öğrencilerinde problemlili akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ve sosyal ağların kullanımına aracılık etkisi, Adıyaman Üniversitesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (22), 99-128.
- Durak, M. & Şenol-Durak, E. (2013). Gençlerde sosyal kaygı ve depresyonun problemlili internet kullanımıyla ilgili bilişlerle ilişkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 19-29.
- Ekşi, F. & Ümmet, D. (2013). Bir kişilerarası iletişim problemi olarak internet bağımlılığı ve siber zorbalık: Psikolojik danışma açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11, 91-115.
- Eldeliklioğlu, J., & Vural-Batık, M. (2013). Predictive effects of academic achievement, internet use duration, loneliness and shyness on internet addiction. *Hacettepe University Journal of Education*, 28(1), 141–152.
- Erdoğan, S. (2007). *Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi), Ankara, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Erikson, E. H. (1968) *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton.

- Esen, E. & Siyez, D. M. (2011). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 127-136.
- Feldman, R. S. (2009). Physical Development in Adolescence. *Child Development* (5. Baskı) içinde (409–502). U.S.A.: Prentice Hall.
- Fevzioğlu, S., Şahin, A., & Zerey, N. (2013). Gençlik ve Sosyal Medya Araştırma Raporu-Yönetici Özeti, 5 Ocak 2017’de <https://leventeraslan.files.wordpress.com/2015/09/genclik-sosyalmedyayonetici-ozeti.pdf> adresinden indirildi.
- Flisher, C. (2010). Getting plugged in: An overview of Internet addiction. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 46, 557–559.
- Gore, J. S. & Rogers M. N.(2010). Why do I study? The moderating effect of attachment style on academic motivation. *The Journal of Social Psychology*, 150 (5), 560-578.
- Gönül, A. S. (2002). Patolojik internet kullanımı (İnternet bağımlılığı/kötüye kullanımı). *Yeni Symposium*, 40, 105-110.
- Griffin, D. & Bartholomew, K. (1994). Models of self and others: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430-445.
- Griffiths, M. (1996). Internet addiction: An issue for clinical psychology? *Clin Psychol Forum*, 97, 32-36.
- Griffiths, M. D. (1998). Internet addiction: Does it really exist? In J. Gackenbach (Ed.), *Psychology and the Internet: Intrapersonal, interpersonal, and transpersonal applications*. New York: Academic Press.
- Gross, E. F. (2004). Adolescent Internet use: What we expect, what teens report. *J Appl Dev Psychol*, 25, 633- 649.
- Gündoğan, M. (2015). *Eşlerin bağlanma tarzları ile çift uyum düzeyi arasındaki ilişkinin araştırılması*. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Eskişehir.

- Günlü, A. & Ceyhan, A. (2017). Ergenlerde internet ve problemlı internet kullanım davranışının incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Adiccions*, 4(1), 75-117.
- Günüç, S. & Kayri, M. (2010). Türkiye’de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik-güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 220-232.
- Günüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Gürcan, N. (2010). *Ergenlerin problemlı internet kullanımları ile uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ha, Y. & Hwang, W. J. (2014). Gender differences in internet addiction associated with psychological health indicators among adolescents using a national web-based survey. *Int J Ment Health Addict*, 12, 660-669.
- Haggerty, G., Hilsenroth, M. J. & Vala-Stewart, R.. (2009). Attachment and Interpersonal Distress: Examining the Relationship Between Attachment Styles and Interpersonal Problems in a Clinical Population. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 16, 1-9.
- Hall, A. S. & Parsons, J. (2001). Internet addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *J Mental Health Couns*, 23, 312-327.
- Hardie E & Tee, M. Y. (2007). Excssive internet use: The role of personality, loneliness and social support networks in internet addiction. *Aust J Emerg Technol Society*, 5, 34-47.
- Hart, J., Nailling, E., Bizer, G. Y., & Collins, C. K. (2015). Attachment theory as a framework for explaining engagement. *Eisevier*, 33-40.
- Hatun, O. & Erden, S. (2015). İnternet bağımlılığı ile başa çıkmada bilişsel davranışçı yaklaşımın kullanılması: Bir olgu sunumu.. *Addicta: The Turkish Journal on Addiccions*, 2, 53-83.

- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1994). Attachment. *Psychological Inquiry*, 1-49.
- Hazan, C. & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 1-22.
- Hisli Şahin, N. & Yaka, A. İ. (2010). Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE-I), kendilik algısı, olumsuz otomatik düşünceler ve psikopatolojik belirtiler bağlamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 64-76.
- Horzum, B. M. (2011). Web Pedagojik İçerik Bilgisi Ölçeği'nin Türkçeye uyarlaması. *İlköğretim Online*, 10 (1), 257-272.
- Internet World Stats. (2016). Ocak, 5, 2016 tarihinde Internet World Stats Web Sitesi <http://www.internetworldstats.com/stats.html> adresinden alındı.
- Irving, K. E. (2006). The Impact of Technology on the 21 st Century Classroom. J. Rhoton and P. Shane (Ed.) Teaching Science in the 21 st Century içinde (3-19) USA: National Science Teachers Association Press.
- Işık, U. (2007). *Medya bağımlılığı teorisi doğrultusunda internet kullanımının etkileri ve internet*. (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Jellema, A. (2000). Insecure Attachment States: Their Relationship to Borderline and Narcissistic Personality Disorders and Treatment Process in Cognitive Analytic Therapy. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7, 138-154.
- Kang J, Park, H., Park, T. & Park, J. (2012). *Path analysis for attachment, internet addiction, and interpersonal competence of college students*. Kim T, Mohammed S, Ramos C, Abawajy J, Kang BH, Slezak D (editors). New York: Springer,
- Karaca, M. (2007). *Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Karasar, N. (2014). Bilimsel araştırma yöntemi : Kavramlar, ilkeler, teknikler. 15. bs. Ankara:Nobel Yayınları

- Kesebir, S., Özdoğan Kavzoğlu, S. Ö. & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Kim, K., Ryu, E. & Chon, M. Y. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey. *Int J Nurs Stud*, 43, 185–192.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T. & Scherlis, W. (2002). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *Journal of Social Issues*, 58(1), 49-74.
- Krishnamurthy, S. & Chetlapalli, S. K. (2015). Internet addiction: Prevalence and risk factors: A cross-sectional study among college students in Bengaluru, the Silicon Valley of India. *Indian J Public Health*, 59, 115-121.
- Laible, D. (2007). Attachment with parents and peers in late adolescence: Links with emotional competence and social behavior. *Personality and Individual Differences*, 43(5), 1185-1197.
- Lee, M. S., Ko, Y. H., Song, H. S., Kwon, K. H., Lee, H. S., Nam, M., vd. (2007). Characteristics of Internet use in relation to game genre in Korean adolescents. *CyberPsychology & Behavior*, 10(2), 278-285.
- Lei, L., & Wu, Y. (2007). Adolescents' paternal attachment and Internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 10(5), 633-639.
- Lenhart, A., Purcell, K., Smith, A. ve Zickuhr, K. (2010). Social media and mobil internet use among teens and young adults. Pew Internet & American Life Research Center.
- Leung, L. & Lee, P. S. N. (2012). Impact of internet literacy, internet addiction symptoms, and internet activities on academic performance. *Social Science Computer Review*, 30 (4), 403–418.
- Leung, L., & Lee, P. S. N. (2012). Internet Addiction Symptoms, and Internet Activities on Academic Performance. *Social Science Computer Review*, 30, 403-418.
- Liu, Q., X., Fang, X. Y., Zhou, Z. K., Zhang, J. T. & Deng, L. Y. (2013). Perceived parent-adolescent relationship, perceived parental online behaviors and

- pathological internet use among adolescents: Gender-specific differences. *Plos One*, 8(9), 1-8.
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In P. Mussen (Ed.) *Handbook of Child Psychology Vol.4*. New York: Wiley
- McNally, A. M., Palfai, T.P., Levine, R. V. & Moore, B. M. (2003). Attachment dimensions and drinking-related problems among young adults: The mediational role of coping motives. *Addict Behav*, 28, 1115-1127.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood : Structure, dynamics, and change*. New York, NY: Guilford Press.
- Morahan-Martin, J. & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Comput Human Behav*, 16, 13-29.
- Morahan-Martin, J. (1999). The relationship between loneliness and internet use, abuse. *Cyberpsychol Behav*, 2, 431-440.
- Morahan-Martin, J. (2005). Internet abuse: Addiction? Disorder? Symptom? Alternative explanations? *Soc Sci Comput Rev*, 23, 39-48.
- Morsünbül, Ü. (2014). İnternet bağımlılığının bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, yalnızlık ve yaşam doyumu ile ilişkisi. *International Journal of Human Scinces*, 11 (1), 357-372.
- Nicky, A. D. & Kelly, L.Q. (2009). Screening for Internet dependence: Do the proposed diagnostic criteria differentiate normal from dependent internet use? *Cyberpsychol Behav Soc Netw*, 12, 21–28.
- Odabaşoğlu, G., Öztürk, Ö., Genç, Y., & Pektaş, Ö. (2007). On olguluk bir seri ile İnternet bağımlılığı klinik görünümleri. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 46–51.
- Odacı, H. & Berber-Çelik, Ç. (2013). Who are problematic Internet users? An investigation of the correlations between problematic Internet use and shyness, loneliness, narcissism, aggression and self-perception. *Computer in Human Behavior*, 29 (6), 2382-2387.

- Odacı, H. & Çıkrıkçı Ö., (2017). Problemlı internet kullanımında depresyon, kaygı ve stress düzeyine dayalı farklılıklar. *Addicta: The Turkish Journal of Addictions*, 41-61.
- Odacı, H., & Çıkrıkçı, Ö. (2014). Problematic Internet use in terms of gender, attachment styles and subjective well-being in university students. *Computers in Human Behavior*, 32, 61–66.
- Oldmeadow, J. A., Quinn, S. V., & Kowert, R. V. (2013). Attachment style, social skills and Facebook use amongst adults. *Computers in Human Behavior*, 29, 1142-1149.
- Ögel, K. (2012). *İnternet Bağımlılığı, İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak*. Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul.
- Özer, M. (2011). *Suçluluk-utanç, bağlanma, algılanan ebeveynlik (anne) tarzı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler*. (Yüksek Lisans Tezi). Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, Ö., Odabaşıoğlu, G., Eraslan, D. ve ark. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8 (1), 36-41.
- Pawlak, C. (2002). Correlates of Internet use and addiction in adolescents. Dissertation Abstracts International Section A, *Humanities & Social Sciences*, 63(5-A), 17-27.
- Pehlivanürk, B. (2004). Otistik Bozukluğu Olan Çocuklarda Bağlanma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15(1), 56-63.
- Pielage, S., Gerlsma, C. & Schaap, C. (2000). Insecure attachment as a risk factor for psychopathology: The role of stressful events. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7, 296-302.
- Rao, G., & Madan, A. (2013). A study exploring the link between attachment styles and social networking habits of adolescents in urban Bangalore. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 1-12.
- Rehm, L. M. (2003). The Internet and critical issues for families. *Journal of Family Consumer Sciences Education*, 21(2), 33–43.

- Rom, E. & Alfasi, Y. (2014). The role of adult attachment style in online social network affect, cognition, and behavior. *Journal of Psychology and Psychotherapy Research*, 24-34.
- Samaha, M. & Hawi, N. S., (2016). Relationships among smartphone addiction, stress, academic performance, and satisfaction with life. *Computers in Human Behavior*, 57, 321-325.
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik*. (D. M. Siyez, Çev.) Ankara: Nobel Yayınları.
- Savcı, M., & Aysan, F. (2016). Relationship between impulsivity, social media usage and loneliness. *Educational Process: International Journal*, 5(2), 106–115.
- Say, G. & Durak Batıgün, A. (2016). Problemlı internet kullanımı ile ebeveyn-ergen ilişki niteliği, yalnızlık, öfke ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 29 (4), 324-334.
- Say, G. (2016). *Problemlı internet kullanımı ile ebeveyn-ergen ilişki niteliği, yalnızlık, öfke ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.
- Scherer, K. (1997). College life online: Healthy and unhealthy internet use. *J Coll Student Dev*, 38, 655-664.
- Senemoğlu, N. (2012). Gelişim, Öğrenme Öğretme: *Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Spot Matbaacılık
- Servidio, R. (2014). Exploring the effects of demographic factors, Internet usage and personality traits on internet addiction in a sample of italian university students. *Comput Human Behav*, 35, 85- 92.
- Sevindik, F. (2011). *Fırat üniversitesi öğrencilerinde problemlı internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi*. (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Shapira, N. A., Lessig, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. T., Lazoritz, M., Gold, M. S., & Stein, D. J. (2003). Problematic internet use: proposed classification and diagnostic criteria. *Depression and Anxiety*, 17, 207–216.

- Shin, S. E., Kim, N. S., & Jang, E. Y. (2011). Comparison of problematic Internet and alcohol use and attachment styles among industrial workers in Korea. *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(11), 665–672.
- Silva, F.G.F. & Gutierrez, J.C.S. (2014). In-ternet as a Haven and Social Shield. Problematic Uses of the Network by Young Spaniards. *Media Education Research Journal*, 43(22), 45-53.
- Soygüt, G. (2004). Bir Düzeltici Bağlanma İlişkisi Olarak Psikoterapi: Psikoterapi Süreçlerinde Bağlanma ve Terapötik İttifak. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13),63-77.
- Subrahmanyam, K., & Lin, G. (2007). Adolescents on the net: Internet use and well-being. *Adolescence*, 42(168), 659–677.
- Surcinell, P., Rossi, N., Montebrocchi, O. & Baldaro, B. (2010). Adult attachment styles and psychological disease: examining the mediating role of personality traits. *The Journal of Psychology*, 144 (6), 523-534.
- Sümer, N. & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71–106.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R. & Sungur, M. Z. (2010). İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 261–268.
- Şenormancı, Ö., Şenormancı, G., Güçlü, O., & Konkan, R. (2014). Attachment and family functioning in patients with Internet addiction. *General Hospital Psychiatry*, 36(2), 203–207.
- Şimşek, N., Akça, N. K., & Şimşek, M. (2015). Internet addiction and hopelessness in high school students. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14(1), 7-14.
- Tangney, J. P., Baumeister, R. F., & Boone, A. L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades and interpersonal success. *Journal of Personality*, 72, 271-324.
- Terzi, Ş. & Çankaya C. Z. (2009). Bağlanma Stilllerinin Öznel İyi Olmayı ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarını Yordama Gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (31), 1-11

- Tiryakioğlu, Ö. (2015). Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sorunlu internet kullanımını ve anne baba tutumları ilişkisinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 205-223.
- Tsai, C. C. & Lin, S. S. S. (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan : An interview study. *Cyberpsychol Behav*, 6, 649-652.
- TUİK. (2015). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- TUİK. (2016). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- Üneri, Ö. & Tanıdır, C. (2011). Bir Grup Lise Öğrencisinde İnternet Bağımlılığı Değerlendirmesi: Kesitsel Bir Çalışma. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 2, 65-72.
- Vural, Z. B., & Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 3348-3382.
- Wang, W. (2001). Internet dependency and psychosocial maturity among college students. *Int J Hum Comput Stud*, 55, 919-938.
- Whang, L. S. M., Lee, S. & Chang, G. (2003). Internet over-users' psychological profiles: A behavior sampling analysis on internet addiction. *Cyberpsychol Behav*, 6, 143-150.
- Whiffen, V. E., Kallos-Lilly, A.V. & Macdonald, B. J. (2001). Depression and Attachment in Couples. *Cognitive Therapy and Research*, 25 (5), 577-590.
- Willoughby, T. (2008). A short-term longitudinal study of internet and computer game use by adolescent boys and girls: prevalence, frequency of use, and psychosocial predictors. *Dev Psychol*, 44, 195-204.
- Xu, J., Shen, L, Yan, C., Hu, H., Yang, F., Wang, L., ve diğer. (2014). Parent-adolescent interaction and risk of adolescent internet addiction: A population-study in Shanghai. *BMC Psychiatry*, 14(112).

- Yang, C. K, Choe, B. M., Baity, M., Lee, J. H., & Cho, J. S. (2005). SCL 90-R and 16PF profiles of senior high school students with excessive internet use. *Canadian Journal of Psychiatry*, 50(7), 407-414.
- Yang, S. C. & Tung, C. J. (2007). Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23, 79-96.
- Yellowlees, P.M. & Marks, S. (2007). Problematic internet use or internet addiction ? *Comput Human Behav*, 23, 1447-1453.
- Yen, Y. Y., Yen, C. F., Chen, C. S., Wang, P. W., Chang, Y. H. & Ko, C. H. (2012). Social anxiety in online and reallife interaction and their associated factors. *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(1), 7-12.
- Young, K.S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychol Behav*, 1 (3), 237-244.
- Young, K.S. (2004). Internet addiction: anew clinical phenomenon and its consequences. *Am Behav Sci*, 48, 402- 415.
- Young, K.S., & Rogers, R. C. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *CyberPsychology and Behavior*, 1, 25–28.
- Zorbaz, O. & Tuzgöl, M. (2014). Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının cinsiyet, sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 298-310.
- Zorbaz, O. (2013). Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı.

EKLER

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

Sevgili öğrenciler;

Aşağıda araştırma konusu ile ilgili tutumlarınızı belirlemeye yönelik ifadeler bulunmaktadır. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, ifadeye ne derecede katıldığınızı ya da katılmadığınızı liste üzerindeki ayrılan yere işaretleyiniz. Araştırmanın kesin ve doğru sonuçlar verebilmesi için lütfen ölçek maddelerine samimi yanıtlar veriniz. Vereceğiniz bilgiler yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılacağından adınızı yazmanıza gerek yoktur.

1. Cinsiyetiniz:

.....

2. Kaçınıcı sınıfa

gidiyorsunuz?.....

3. Annenizin eğitim durumu?

a) Okumamış b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Üniversite

f) Yüksek lisan ve üstü

4. Babanızın eğitim durumu?

a) Okumamış b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Üniversite

f) Yüksek lisan ve üstü

5. Kaç kardeşiniz?

a) Kardeşim yok b) 2 c) 3 d) 4 ve üstü

6. Siz kaçınıcı mısınız?

.....

7. Annenizin tutumu sizce nasıldır?

- a) Demokratik b) Otoriter c) İzin Verici/Hoşgörülü
- d) İzin Verici/İhmalkâr

8. Babanızın tutumu sizce nasıldır?

- a) Demokratik b) Otoriter c) İzin Verici/Hoşgörülü
- d) İzin Verici/İhmalkâr

EK-2: Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği

Açıklama: Bu anket, bireylerin internet kullanım davranışlarını betimlemek için hazırlanmıştır. Sizden istenen, internet kullanırken genellikle gösterdiğiniz davranışları dikkate alarak, aşağıdaki ifadelerden her birinin size uygunluk derecesini belirlemenizdir.

Bu amaçla, ilk önce her bir ifadeyi okuyunuz ve daha sonra her bir ifadenin karşısındaki “**Tamamen Uygun**”, “**Oldukça Uygun**”, “**Biraz Uygun**” “**Nadiren Uygun**”, ve “**Hiç Uygun Değil**” seçeneklerinden kendi durumunuza uygun olan bir seçeneği belirleyiniz. Bu seçeneği belirledikten sonra o seçeneğe ait parantezin içerisine çarpı (X) işareti koyunuz.

Lütfen, hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Yanıtlarken kendi internet kullanım davranışlarınızı olduğu gibi yansıtmamız, sonuçların daha sağlıklı değerlendirilmesine katkıda bulunacaktır. Yanıtlarınız ile bu bilimsel araştırmaya katıldığınız için teşekkürler.

	Tamamen	Oldukça	Biraz	Nadiren	Hiç uygun deği
1. İnternet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime “birkaç dakika daha” diyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
2. İnternette geçirdiğim zaman çoğunlukla uyku süremi azaltıyor.	( )	( )	( )	( )	( )
3. İnternet ortamında elde ettiğim saygıyı günlük yaşamımda bulamıyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
4. İnternette, diğer ortamlara göre daha kolay ilişki kuruyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
5. İnternette ismimi gizlemek beni daha özgür kılıyor.	( )	( )	( )	( )	( )
6. Çok istememe rağmen interneti uzun süre kullanmaktan bir türlü vazgeçemiyorum.	( )	( )	( )	( )	( )

7. İnternete gerekmedikçe girmekten kaçınıyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
8. Yalnızlığımı internetle paylaşıyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
9. Tekrar internete girene kadar kendimi huysuz, karamsar, rahatsız ve huzursuz hissediyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
10. Problemlerimden bunaldığımda sığındığım en iyi yer internettir. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
11. Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
12. Planladığımın dışında fazladan bir dakika bile interneti kullanmıyorum ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
13. İnternette bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
14. İnternete giremediğim zaman, internette olmayı düşünmekten kendimi alıkoyamıyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
15. İnternette, kontrol benden çıkıyor. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
16. İnternet yüzünden yemek yemeyi unuttuğum zamanlar oluyor. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
17. İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ediyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
18. Sosyal aktiviteler için para harcamaktansa internete erişmek için harcamayı tercih ediyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
19. Sürekli ziyaret ettiğim internet sitelerini bir gün dahi girememeye tahammül edemiyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
20. İnternet kullandığım süre boyunca her şeyi unutuyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

21. İnternet kullandığım süre boyunca her şeyi unutuyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
22. Yapmam gereken işler çoğaldıkça, internet kullanma isteğim de o ölçüde artıyor. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
23. İnternet, yapmam gerekenleri ertelemek için vazgeçilmez bir araçtır. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
24. İnternet kullanımım, benim için önemli kişilerle olan ilişkilerimde problem yaşamama neden oluyor. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
25. İnternet kullanırken başkalarının beni meşgul etmesine öfkeleniyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
26. İnterneti kullanmasam bile sürekli aklımda. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
27. İnternette kendimi çok özgür hissediyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
28. İnternette çok fazla zaman geçirdiğim için başarımlarım düşüyor. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
29. İnternet kullanmayı bırakmadığım için randevularıma veya derslerime geç kalıyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
30. Sabahları uyandığımda bir an önce internete bağlanmak istiyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
31. İnternet kullanırken zamanın nasıl geçtiğini hiç anlayamıyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
32. İnternet beni kendisine esir ediyor. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
33. İnternet ortamında genellikle kendimi huzurlu hissediyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
34. İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim kurmaya tercih ediyorum. ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

EK-3: İlişki Ölçekleri Anketi

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Beni hiç tanımlamıyor   Beni kısmen tanımlıyor   Tamamıyla beni tanımlıyor

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.
4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.
6. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.
7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.
8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.
9. Yalnız kalmaktan korkarım.
10. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.
11. Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.
12. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.
13. Başkalarının bana çok yakınlaşması beni endişelendirir.
14. Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.
15. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.
16. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.

17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzum bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.
20. Birisi bana çok fazla yakınlaştığında rahatsızlık duyarım.
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.
23. Terk edilmekten korkarım.
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.
27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Seda KAÇAR

Doğum Yeri ve Yılı: İstanbul, 1990

Medeni Hali: Bekar

Yabancı Dili: İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise: Cibali Lisesi, 2004-2008

Lisans: Yeditepe Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 2008-2013

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl: Pinum Psikolojik Danışmanlık Merkezi, 2013-
devam